

257
PRINCEPS

POLONIA WĘGIERSKA

M I E S I Ę C Z N I K

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

2007/135

MARZEC
MÁRCIUS

POŻEGNANIE SAMORZĄDU

WYBORCZE
DOŚWIADCZENIA

WIELKOPOSTNE
I WIELKANOCNE ZWYCZAJE

DZIEŃ PRZYJAŹNI
POLSKO-WĘGIERSKIEJ

WIOSNA LUDÓW
W SZOLNOKU

WIOSNA LUDÓW

14 marca. Uroczystości polonijne
pod pomnikiem gen. Józefa Bema

(fot. Iga Zeisky)

Portret Józefa Bema
z 1850 roku

Polonia Węgierska

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

GŁOS POLONII negyedévi mellékletével

Az Országos Lengyel

Kisebbségi Önkormányzat lapja

Pismo Ogólnokrajowego

Samorządu Mniejszości Polskiej

Felelős kiadó / Odpowiedzialny wydawca:
dr inż. KONRAD SUTARSKI

Főszerkesztő / Redaktor naczelna:

IGA SIKORA-ZEISKY

Magyar szerkesztő / Redaktor węgierski :

DÁVID CSABA

Grafikai szerkesztő / Redaktor graficzny:

DUKAY BARNA

Szerkesztőség / Redakcja:

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Telefon: 261-3479

E-mail: polweg@orlen.axelero.net

Ritter Nyomda, Budapest

HU ISSN: 1417-5924

Megjelenik minden hónapban a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért Közalapítvány valamint a Nemzeti Kulturális Alap pénzügyi támogatásának köszönhetően.

Ukazuje się w każdym miesiącu dzięki pomocy finansowej Fundacji Publicznej na rzecz Mniejszości Narodowych i Etnicznych na Węgrzech oraz Węgierskiego Funduszu Kultury Narodowej.

WAŻNE ADRESY

Ogólnokrajowy Samorząd
Mniejszości Polskiej na Węgrzech

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel./Fax: 261-1798

Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel./Fax: 260-8023

Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel./Fax: 261-2748

Stołeczny Samorząd Mniejszości
Polskiej na Węgrzech

1054 Budapest, Akadémia u. 1-3

Tel.: 332-1979, Fax: 302-5116

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne
im. J. Bema na Węgrzech

1051 Budapest, Nádor u. 34. II. p.

Tel. 311-0216, Tel./Fax: 312-8204

Stowarzyszenie Polskich Katolików
na Węgrzech pw. św. Wojciecha

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

Tel./Fax: 262-6908

Polska Parafia Personalna na Węgrzech

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

Tel./Fax: 431-8414

Ambasada Polska w Budapeszcie

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

Tel.: 413-8200

Instytut Polski w Budapeszcie

1065 Budapest, Nagymező u. 15.

Tel. 311-5856, Fax: 331-0341

Pożegnanie Samorządu

Po dwunastu latach kończę działalność w Ogólnokrajowym Samorządzie Mniejszości Polskiej, w którym to okresie przez dziesięć lat trzech cykli wyborczych kierowałem pracą trzech kolejnych zespołów radnych tego samorządu oraz związanego z nim biura. Odchodzę z poczuciem obowiązku spełnionego na tyle, na ile było to z mojej strony możliwe, nie szczędząc czasu, ani energii i nie dbając o materialne zadośćuczynienie, które (*na moje życzenie*) było wyraźnie najmniej wśród wynagrodzeń przewodniczących wszystkich trzynastu ogólnokrajowych samorządów mniejszościowych kraju. Owa oszczędność spotkała się ze zrozumieniem pozostałych radnych, a także personelu biurowego, zwłaszcza poczynszy od 2001 roku, kiedy to – przez okres pięciu lat – musieliśmy spłacać olbrzymie, wielomilionowe zadłużenie (*rzędu całej ówczesnej rocznej dotacji państwowej OSMP*), poczynione w przeciągu dwóch lat, kiedy kierowali samorządem inni ludzie. Zrozumienie to było ważne i bardzo wysoko je cenię, ponieważ oszczędności dotyczyły bezpośrednio wszystkich radnych, w tym członków kierownictwa oraz uszczuplały możliwości zarobkowe personelu biurowego. Obecnie przekazujemy samorządowi następnej, IV kadencji kasę już nie pustą i bez żadnych zadłużeń.

W czasie owych dwunastu, a szczególnie ostatnich czterech lat istotne było to, iż wspólnym wysiłkiem samorządu oraz szeregu innych osób, działaczy polonijnych stworzyliśmy podstawy kulturalnej autonomii węgierskiej Polonii, w wyniku założenia i stworzenia możliwości rozwojowych instytucji polonijnych oraz wielorakiego rodzaju polonijnych, polskojęzycznych środków medialnych a także dzięki prowadzeniu wydawniczej działalności książkowej. Wypunktowując zagadnienie autonomii kulturalnej konieczne jest podkreślenie, że wypracowywanie owych wyników odbywało się we współpracy z innymi organizacjami polonijnymi, w tym społecznymi, przy czym na szczególne odnotowanie zasługuje tu samodzielna i aktywna działalność Stowarzyszenia Katolików Polskich na Węgrzech pw. św. Wojciecha – jako gospodarzy Domu Polskiego, w oparciu o Polski Kościół, o Poiską Parafię Personalną w Budapeszcie. Odzyskanie oraz rozbudowa Domu Polskiego, stworzenie oraz rozbudowa Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii, utworzenie Ogólnokrajowej Szkoły Polskiej jako uzupełniającej, ale państwowej szkoły polskojęzycznej, a także zakup budynków dla Muzeum i dla Szkoły, uzyskanie na własność centralnej siedziby OSMP, otóż te wszystkie uzyski zestawione w jedną całość pozwalają na stwierdzenie, że cała węgierska Polonia wzbogaciła się w ciągu owych lat, a właściwie więcej niż dziesięciolecie o wielosetmilionowe wartości materialne i o tak samo ważne, choć forntowo niewymierne, wartości duchowe. A przecież pamiętajmy, że nowe wartości powstają i poza Budapesztem: symbolizowane pracami związanymi z rozwojem wsi w ruinie Derenk w województwie B-A-Z oraz wspomagane tak intensywnym i skutecznym wysiłkiem jak na przykład współpraca polskiego samorządu lokalnego w Békéscsabie z tamtejszym Stowarzyszeniem Kulturalnym Przyjaciół Polsko-Węgierskich, albo jak zainicjowany i doprowadzony do realizacji przez Polsko-Węgierskie Towarzystwo Historyczne im. J. Piłsudskiego w Győr Pomnik Przyjaźni, który może jeszcze zaowocować dalszymi, nowymi węgiersko-polskimi powiązaniami kulturowymi.

Pisałem już – przy różnych okazjach – na łamach niniejszego miesięcznika o tych wszystkich sprawach i osiągnięciach, jakkolwiek inne były zawsze ich konteksty. Obecnie, dlatego dokonuję jedynie krótkiego syntetycznego podsumowania, dziękując przy tym moim najbliższym współpracownikom oraz wszystkim innym osobom, z którymi dobrze współpracowałem, ponieważ jedynie owym wspólnym, wieloosobowym wysiłkiem można było osiągnąć tak wiele. W ramach tego wieloletniego trudu Ogólnokrajowy Samorząd wspierał przy tym stałymi, corocznymi dotacjami mniej zamożne organizacje polonijne, Kościół Polski oraz inne ośrodki polonijnego życia duchowego, kultury i społecznych działań zbiorowych – starając się i w ten sposób działać na rzecz ogółu.

Życzę, aby nowy Ogólnokrajowy Samorząd kontynuował dzieło duchowego i materialnego wzbogacania Polonii jako jej centralny organ. Takiej samej troski o wspólne dobro życzę także organizacjom, które przygotowały powołanie go do życia.

Konrad Sutarski

Önkormányzati búcsú

Tizenkét év után befejezem részvételemet az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzatban. Három választási ciklus alatt irányítottam három, soron következő önkormányzati testület, valamint a hozzátartozó iroda munkáját. Úgy távozom, hogy kötelességemet képességeim szerint betöltöttem – időt, energiát nem sajnálva és *(magam kívánsága szerint)* nem törődve az anyagi ellenszolgáltatással, amely kifejezetten a legalacsonyabb volt a tizenhárom magyarországi országos kisebbségi önkormányzat elnökei között. A takarékos megközelítés a többi képviselő, valamint az irodai személyzet megértésével találkozott, különösen 2001-től kezdve, amikor is – öt éves időtartamon át – óriási, sokmillió *(az OLKÖ szinte teljes évi, állami juttatásával egyenértékű)* adósságot kellett törleszteniünk. Ez két év alatt keletkezett, amikor éppen mások vezették az OLKÖ munkáját. A megértés igen fontos volt és igen nagyra értékelem, hiszen minden képviselőt, ezen belül a vezetőséget is érintette, de korlátozta az irodai személyzet kereseti lehetőségeit is. Jelenleg a soron következő, negyedik választott testületnek nem üres, hanem adósságok nélküli pénztárat tudunk átadni.

Az elmúlt tizenkét, s főként az utóbbi négy év során lényeges volt, hogy az önkormányzat, valamint számos más személy, a magyarországi lengyelség résztvevői segítségével létrehozhattuk a magyar-lengyelek közös, kulturális autonómiáját. Létrehoztunk olyan intézményi alapokat, amelyek fejlődhetnek, sokféle nemzetiségi, fejlődésre képes, lengyelnyelvű médialehetőséget hoztunk létre és bevezettük a könyvkiadást. A kulturális autonómiát szemmel tartva szükséges hangsúlyozni, hogy az eredményeket más magyarországi lengyel – köztük civil – szervezetekkel együtt értük el. Itt külön hangsúlyozásra méltó a Szent Adalbert Magyarországi Lengyel Katolikusok Egyesületének önálló és aktív tevékenysége, amely a Lengyel Ház gazdája s végzi dolgát az egyházra, a budapesti Lengyel Perszonális Plébániára támaszkodva. A Lengyel Ház visszaszerzése és fejlesztése, a Magyar-

országi Lengyel Múzeum és Levéltár kiépítése, az Országos Lengyel Iskola, mint kiegészítő, de a magyar oktatásügy részeként működő létrehozása, a Múzeum és az Iskola, valamint az OLKÖ központjaként funkcionáló épület megvásárlása, és mindezek egy közös egységként való kezelése jogot ad a megállapításra: az elmúlt évek – valamivel több mint egy évtized – során a magyarországi lengyelség többszázmillió anyagi gazdagodásra s bár ez forintban mérhetetlen, szellemi gazdagodásra jutott. Hiszen, ne feledjük, új értékek keletkeznek Budapesten kívül is: a Derenk romfalú fejlesztésével kapcsolatos, szimbolikus értékű munkák, vagy az intenzív és eredményes erőfeszítések például Békéscsabán az ottani Magyar-Lengyel Barátsági Kulturális Egyesülettel, vagy a Pilsudski Történelmi Egyesület által kezdeményezett és megvalósított győri Barátság Emlékmű, amelyek további, lengyel-magyar kultúrkapcsolatokat is elősegíthetnek.

Folyóiratunk hasábjain több alkalommal és jónéhányszor írtam már ezekről az ügyekről és eredményekről, bár mindig más összefüggésben. Most csak azért közlök rövid összefoglalást, köszönetemet kifejezve minden közvetlen munkatársamnak és mindenki másnak, akikkel jól működünk együtt, mert csupán a közös, sok személyt mozgató erőfeszítésekkel tudtunk ennyi mindent elérni. A nagy erőfeszítések során az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat állandó, éves támogatást biztosított a lengyelség kevésbé tehető szervezeteinek, a magyarországi Lengyel Templomnak és más szellemi, kulturális és társadalmi műhelyeknek – igyekezvén az egész lengyelség javát szolgálni.

Kívánom, hogy az új Országos Önkormányzat folytassa a lengyelség szellemi és anyagi gazdagodásának művét, mint ennek központi szerve. Ugyanezt a törekvést kívánom azoknak a szervezeteknek, amelyek ez Önkormányzatot létrehozták.

ford. dcs

Wyborcze doświadczenia

W chwili, kiedy słowa te piszę, nowy Ogólnokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej nie ukonstytuował się jeszcze, funkcje w nim nie zostały jeszcze rozdzielone, ale poza tym posiadamy już pełną wiedzę o światłach i cieniach obecnego systemu wyborczego, uchwalonego jesienią 2005 r. przez Parlament RW, na potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych *(a noszącego nazwę Ustawy nr CXIV o wyborach radnych samorządów mniejszościowych, dobudowanej do zmodyfikowanej w tym samym czasie Ustawy nr LXXVII o prawach mniejszości narodowych i etnicznych, z 1993 r.)*

Sprawdzeniem nowego systemu wyborczego stały się długie miesiące 2006 r. oraz początki roku bieżącego. Okres ten był wystarczający, aby można było dokonać oceny całości zjawisk. Wspomniane wyżej światła i cienie tak mają się do siebie, że cieni

było wyraźnie więcej i dotyczyły one szeregu niesłuchanie istotnych elementów wyborczego systemu. Dlatego właśnie wzmacnia się już w kręgach władzy politycznej kraju wola dokonania krytycznej analizy faktów wyborczych, celem wyciągnięcia wniosków, które stanowić powinny podstawę parlamentarnych poprawek ustawowych. Rzecznik praw mniejszościowych – dr Jenő Kaltenbach – już teraz wręcz otwarcie zgłosił potrzebę dokonania zmian w ustawie.

Formalnie, teoretycznie największym osiągnięciem ustawy jest jej uspołecznienie. Rozumiem przez to zapis, który upoważnił mniejszościowe organizacje społeczne do udzielania przedwyborczych poparc kandydatom na radnych do lokalnych samorządów mniejszościowych *(w pierwszej turze wyborów)* oraz dał im prawo tworzenia list wyborczych *(w drugiej turze wyborów)*. Niniejszy przepis współgra z innym,

podaję, iż kandydaci na radnych tylko wtedy mogą ubiegać się o samorządowe miejsca, jeśli uzyskają pisemne poparcie kórejś z mniejszościowych organizacji społecznych, takiej, która uzyska od odpowiedniej państwowej komisji wyborczej prawo udzielania poparc *(jakośliś organizacji społecznej)*. My, mniejszość polska zwracaliśmy się *(OSMP, pisemnie do władz węgierskich)* o wprowadzenie takiego kontrolnego obowiązku już pięć lat temu, przed poprzednimi wyborami. Sami *(w Stow. im. Bema i Stow. pw. św. Wojciecha)* udzielaliśmy też wtedy takich poparc, ale Parlament nie uznał ich jeszcze za konieczne i obowiązkowe.

Pomimo tej tak ważnej, korzystnej zmiany, mającej na celu uniemożliwienie obcym elementom etnicznym przenikania do samorządów mniejszościowych zaistniał cały szereg problemów, które uwypukliły się w trakcie przygotowań do obecnych wyborów i w trakcie samych wyborów, a które poniżej przedstawiam z punktu widzenia potrzeb i *(chyba)* oczekiwań narodowości polskiej.

Najważniejsze z nich są następujące:

• odebrane zostało prawo udziału w

wyborach tym członkom społeczeństw mniejszościowych, którzy nie posiadają obywatelstwa węgierskiego,

·nieodpowiednio i niedostatecznie zostały obwarowane progi wyborcze,

·brak był możliwości kontrolnych ze strony mniejszości w punktach wyborczych,

·powstała możliwość niedemokratycznego ustalania list wyborczych do samorządów ogólnokrajowych i szczebla wojewódzkiego,

·zbyt sformalizowane i kosztowne stały się wybory szczebla ogólnokrajowego i wojewódzkiego.

Niektóre z wymienionych problemów przedstawiałem już publicznie i sygnalizowałem je też ośrodkom węgierskiej władzy państwowej, teraz jednak jeszcze raz opisuję je pokrótce, zatrzymując się nieco dłużej na dwóch ostatnich zagadnieniach, które dotychczas opinii publicznej nie były przedstawiane.

Odebranie prawa głosu

Ustawa odebrała prawo głosowania w wyborach mniejszościowych tym członkom owych społeczności, którzy nie posiadają obywatelstwa węgierskiego (*choć mogą oni nadal uczestniczyć w węgierskich wyborach samorządowych*) jest sprzeczne z paragrafami 68 i 70 konstytucji RW, i sprzeczne jest z międzynarodowymi zasadami ochrony praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych, ponieważ obecne przepisy mniejszościowej ustawy wyborczej dyskryminują owe osoby i prowadzą do ich etnicznej asymilacji z narodem większościowym.

Niedostateczne obwarowanie progów wyborczych

Wprowadzenie obowiązku rejestracji przynajmniej trzydziestu osób należących do danej mniejszości (*dla zapewnienia możliwości utworzenia w danej miejscowości samorządu mniejszościowego*) może być granicą trudną do osiągnięcia w małych, nierzadziej kilkusobowych miejscowościach, w porównaniu z wielkimi konglomeratami miejskimi. Inna kwestia z owym limitem, to sformułowanie ustawowe podające konieczność osiągnięcia owego progu trzydziestoosobowego obowiązuje jedynie w dniu, w którym kończy się rejestracja osób zgłaszających chęć uczestniczenia w wyborach, natomiast nie obowiązuje już w dniu wyborów. (*Można zostać wybranym do lokalnego samorządu mniejszościowej nawet jednym głosem. Choćby tylko własnym!*) Dlatego w interesie samych mniejszości (*dla uwiarygodnienia swojego istnienia*) jest utrzymanie – proporcjonalnego do liczby ludności danej miejscowości – progu wyborczego także w dniu głosowania.

Brak możliwości kontrolnych w punktach wyborczych

Według obecnych przepisów nie istnieje możliwość sprawdzenia w punktach wyborczych, czy osoby, które zarejestrowały się i złożyły pisemne oświadczenie o przynależności do danej mniejszości, rzeczywiście do owej mniejszości należą. Osoby wchodzące w skład terenowych komitetów wyborczych nie posiadają kompetencji merytorycznych, ponieważ zwykle do żadnej mniejszości nie należą, zaś przedstawiciele mniejszości (*mniejszościowych organizacji społecznych*) nie otrzymali prawa wglądu do list rejestra-

cyjnych (*dotyczy to pierwszej tury wyborów*). Obecnie ktokolwiek może zarejestrować się bez żadnych konsekwencji. Dlatego sytuacja taka sprzyja powstawaniu nadużyć.

Możliwość antydemokratycznego ustalania list wyborczych

Ustawowe upoważnienie mniejszościowych organizacji społecznych do udzielania poparcia kandydatom na radnych i ustalania list wyborczych do samorządów ogólnokrajowych oraz szczebla wojewódzkiego – w założeniach swoich pożądane i korzystne (*o czym piszę w początkowej części artykułu*) – w rzeczywistości wyborczej – w warunkach mniejszości polskiej, ale także przynajmniej części innych mniejszości – przyniosły niemiłą niespodziankę, szczególnie w II turze wyborów.

W obrębie mniejszości polskiej listy kandydatów na radnych do samorządów ogólnokrajowych i typu wojewódzkiego zostały przygotowane jedynie przez wąską grupę ludzi, bez przyjętych jawnie, jednoznacznych kryteriów, bez rzeczywistych konsultacji społecznych, przy czym ostateczne decyzje o kształcie list wyborczych też zapadły w tej samej wąskiej grupie, bez zatwierdzenia ich przez organa ustawodawcze organizacji społecznych, które otrzymały prawo tworzenia owych list. Było to o tyle bardziej zaskakujące, że jeszcze cztery lata temu, podczas poprzednich wyborów krajowych, wybór radnych Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej został dokonany przez ponad 200 elektorów, którzy brali udział w wyborach i którzy mieli prawo zgłaszania kandydatur nawet w ostatniej chwili tuż przed głosowaniem, i głosowali na poszczególne osoby, a nie na całą, podaną im do wierzniacą listę, z której nikogo nie można indywidualnie skreślić.

W wyborach, które odbyły się 4 marca br. prawo sporządzenia list wyborczych posiadały cztery organizacje. Utworzyły one dwie kolidujące: dwóch stowarzyszeń zarejestrowanych w Budapeszcie oraz dwóch organizacji mających siedziby w terenie. W Stowarzyszeniu Kulturalnym im. Bema wyłoniona została przez Organ Przedstawicielski 4-osobowa Komisja Wyborcza, w skład której wszedł i prezes Stowarzyszenia. Pozostałe organizacje: Stowarzyszenie Katolików Polskich pw. św. Wojciecha, Towarzystwo Historyczne im. Piłsudskiego oraz Związek Samorządów Polskich Województwa B-A-Z reprezentowane były przez swoich prezesów, przy włączaniu do obrad niejednokrotnie jeszcze pojedynczych osób, nie posiadających od organów ustawodawczych czy przedstawicielskich owych organizacji konkretnych uprawnień w sprawach wyborczych. Szczegółem charakterystycznym było i

to, że na ostatnim, decydującym posiedzeniu owego kilkusobowego grona Związek B-A-Z reprezentowany był zastępczo przez prezesa Towarzystwa im. Piłsudskiego. Pomimo uzgodnienia, że zostaną stworzone dwie listy wyborcze, listy te powstały jako uzupełniające się. Owo kilkusobowe grono – które formalnie reprezentowało wymienione wcześniej organizacje – ustaliło między sobą, że na 25 miejsc w OSMP lista Stowarzyszenia Bema i św. Wojciecha będzie 12-osobowa, a lista Towarzystwa Piłsudskiego i Związku B-A-Z 17-osobowa. Należy zwrócić uwagę, że owe obydwie listy dopiero razem wzięte zawierały dostateczną liczbę radnych: dwadzieścia pięć osób oraz cztery osoby rezerwowe. *(Była to zatem jedna podwójna lista)*. Narady grup wyborczych odbywały się z wyłączeniem opinii publicznej. Organ Przedstawicielski Stowarzyszenia im. Bema został powiadomiony przez swoją Komisję Wyborczą o składzie osobowym tej listy i o tym, że nie ma już czego zatwierdzać *(choć zatwierdzenie listy leżało w jego kompetencji, a nie prezesa i nie Komisji Wyborczej)* na trzy dni przed ostatecznym terminem *(6 lutego)* przekazania listy wyborczej do państwowej Krajowej Komisji Wyborczej, bo prezesi Bema i p.w. św. Wojciecha dwa dni wcześniej listę podpisali i Krajowej Komisji Wyborczej przekazali. W pozostałych trzech organizacjach nie zwolowano nikogo. Pewnym wyjątkiem był tylko Związek Samorządów Woj. B-A-Z, gdzie na naradę *(poprzedzając ostateczną)* zostali zaproszeni przedstawiciele wszystkich organizacji członkowskich, jednak dobór osób na listę krajową *(z województwa)* został zamknięty po osiągnięciu liczby pięciu kandydatów, zgłoszeń dalszych kandydatur nie przyjęto, głosowania nie było. Bulwersujące podczas owej narady i w trakcie całego etapu przygotowawczego jest to, że żadna z upoważnionych czterech organizacji nie pomyślała poważnie o potrzebie zapewnienia miejsc w samorządzie ogólnokrajowym przedstawicielom dwóch polskich wsi: Ládbesenyő-Andrástanya oraz Emőd-Istvánmajor. Po raz pierwszy w historii samorządności mniejszościowej na Węgrzech nie będą one posiadać swoich krajowych reprezentantów.

W ostatecznym rezultacie, w wyniku tak przeprowadzonych przygotowań do wyborów, szereg ludzi należących do polskiej mniejszości uznało, że wybory samorządowe

odbyły się przed wyborami – jak za czasów komunistycznych. Ważne, ogromnie ważne jest zatem wprowadzenie takich poprawek do mniejszościowej ustawy wyborczej, lub takiego rozporządzenia wykonawczego do ustawy, które np. zobowiązując organa przedstawicielskie, ustawodawcze organizacji społecznych do zatwierdzania list wyborczych, zanim prezesi będą mieli prawo je podpisać – przywróć powszechny, demokratyczny charakter wyborów. Przy okazji pragnę jeszcze podkreślić, że obecne „listy wyborcze”

nie nadają mniejszościowym wyborom samorządowym charakteru podobnego do wyborów parlamentarnych, czy też węgierskich samorządowych, ponieważ w tamtych wyborach obok list jest także możliwość głosowania na kandydatów indywidualnych.

Zbyt sformalizowane i kosztowne wybory szczebla krajowego i wojewódzkiego

Wybory szczebla krajowego i wojewódzkiego, które miały miejsce 4 marca – odbyły się w ponad dwóch tysiącach punktów wyborczych, co było kosztowne, pracochłonne i niepotrzebne. W poprzednich cyklach wybory ogólnokrajowe i stołeczne *(wojewódzkich jeszcze nie było)* odbywały się dla poszczególnych mniejszości w jednym miejscu, oczywiście osobno stołeczne i osobno ogólnokrajowe, łącznie zatem było najwyżej 13

miejsc wyborczych ogólnokrajowych i 13 stołecznych, przy czym dzień wyborów stwarzał możliwość osobistego poznania się elektorów.

Nowa forma wyborów została wprowadzona przede wszystkim dlatego, że Krajowa Komisja Wyborcza miała – cztery lata temu – trudności w zapanowaniu nad salą, w której znajdowało się około czterech tysięcy głosujących elektorów największej mniejszości, cygańskiej. Na skutek zmian wylano dziecko z kąpielą. Innym mniej-

szościom nie były potrzebne „zdalne” wybory. Wystarczała forma uprzednia – bardziej „ludzka” i tańsza *(co w dzisiejszych czasach gospodarczego kryzysu i państwowych restrykcji finansowych jest wartościowym argumentem)*.

Na zakończenie pragnę podkreślić – niniejsze uwagi wyborcze przekazuję do wiadomości publicznej już na użytek przyszłych wyborów *(ponieważ nie neguję ich formalnej legitymacyjności)* – wyrażam jednakże ogromną nadzieję, że ustawodawcy państwa węgierskiego zdecydują się w międzyczasie na usunięcie mankamentów dzisiejszych wyborczych przepisów prawnych podważających ich czystość i przydatność.

Választási tapasztalatok

Amikor e sorokat írom, még nem alakult meg az új Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, nem osztották el a tevékenységi köröket, amúgy azonban van már tapasztalatunk a jelenlegi választási rendszer jó és rossz vonásait illetően. A törvényt a Magyar Országgyűlés 2005 őszén hozta, teljes elnevezése A kisebbségi képviselők választásáról szóló CXIV Törvény, amely összefügg a Nemzeti és Etnikai Kisebbségekről szóló LXXVII Törvény ugyanekkor meghozott módosításaival.

A 2006 évben és az idei első hónapjai során működött először az új rendszer. Elégseges időszak ahhoz, hogy az egészet értékelhessük. Az előbb említett jó és rossz vonások arányában kifejezetten több a rossz vonás, amelyek a választási rendszer lényegét, alapvető elemeit érintik. Ezért már most mozgódik a politika világában a szándék, hogy kritikusán elemezzék a választási tényeket, levonják a következtetéseket, amelyek alapul szolgálhatnak a törvénymódosításra. Dr. Kaltenbach Jenő kisebbségi ombudsman már nyíltan kijelentette, hogy a törvénymódosítás szükséges.

Formálisan, elméletileg e törvény legnagyobb érdeme a civil társadalom bekapcsolása a folyamatba. Ezalatt azt értem, hogy a jogszabály értelmében a kisebbségi civil szerveződések joga a helyi kisebbségi önkormányzatokba jelöltek állítása (*a szavazás első*

fordulója), majd választási listák állítása (*a második fordulóra*). Ezzel kapcsolatos a jogszabály másik előírása, amely szerint a képviselőjelölt csak akkor fogadható el, ha egy olyan kisebbségi civil szervezet támogatja, amelynek jelöltállítási jogát a megfelelő szintű választási bizottság elismerte. Mi, a lengyel kisebbség már öt évvel ezelőtt a magyar hatóságokhoz fordultunk (*az OLKŐ írásban*), hogy vezessenek be ilyen korlátozásokat választások előtt. A Bem József Kulturális Egyesület és a Szent Adalbert Egyesület nyújtott is ilyen támogatást, ám az Országgyűlés akkor még nem tartotta fontosnak a bevezetést.

A fontos és hasznos változtatás ellenére, amelynek célja az volt, hogy ellehetetlenítse a kisebbségi önkormányzatokba etnikailag teljesen idegen elemek behatolását – megjelent azonban számos más probléma. Ezek a választásokra folyó felkészülések során váltak tapinthatóvá, amelyeket itt felsorolok a lengyel kisebbség szükségleteinek és (*talán*) elvárásainak szempontjából.

A legfontosabbak a következők:

- Nem vehettek részt a választásokban a kisebbségi társadalom azon tagjai, akik nem magyar állampolgárok,
- nem megfelelően és nem elégségesen biztosították a választási küszöböt,
- a választási pontokon a kisebbségek képviselői nem végezhetek megfigyelői munkát,

- az országos és a középszintű, megyei önkormányzatok választási listáinak összeállítása során lehetségessé vált egy antidemokratikus megoldás,

- túlságosan formálissá és költségessé váltak az országos és a középszintű önkormányzati választások.

Némelyik problémáról már nyilvánosan beszéltem és jeleztem a vonatkozó magyar állami szerveknek, most röviden említem őket, csupán a két utolsó pontról beszélek részletesebben, amelyeket a közvélemény még nem ismer.

A választói jog hiányossága

A törvény megfosztja a választás lehetőségétől az adott kisebbségek azon tagjait, akik nem magyar állampolgárságúak (*bár továbbra is szavazóként szerepelnek a területi önkormányzati választásokon*). Ez a magyar Alkotmány 68. és 70. paragrafusába ütközik, de ellentétes a nemzeti és etnikai kisebbségek jogvédelmét biztosító nemzetközi alapelvekkel is, mivel a kisebbségi választási törvény jelen előírásai diszkriminálják e személyeket és a többségbe való asszimilálódással fenyegetik.

A választási küszöb elégtelen biztosítása

Annak a kötelezővé tétele, hogy egy helyi kisebbségi önkormányzat létrejötte érdekében legalább harminc személy regisztrálása szükséges, igen nehezen leküzdhető mennyiségi határ lehet például az alig néhány száz lakosú kistelepüléseken, szemben a nagyvárosokkal. Az így megállapított limit másik hibája, hogy ez a szám csak a választásban részt venni szándékozók jegyzékbe vételének utolsó napjáig kötelező, a választás napján azonban már nem. (*Megválasztható valaki a helyi kisebbségi önkormányzatra egyetlen egy szavazattal is, akár a sajátjával!*) Ezért éppen a kisebbségek érdeke (*saját létezésük hitelesítése révén*) az adott település lakosságszámának arányában a szavazás napján is fenntartott részvételi küszöb.

A választási pontokon a megfigyelői tevékenység hiánya

A jelenlegi szabályozás szerint nincs lehetőség annak ellenőrzésére, hogy azok, akik írásbeli nyilatkozatot tettek az adott kisebbséghez tartozásról, valóban e kisebbség tagjai-e. A kerületi választási bizottságok tagjainak nincs mérlegelési kompetenciájuk, miután általában egyik kisebbségi

ségnek sem tagjai, a kisebbségek képviselői pedig *(a kisebbségi civil szervezetek tagjai)* nem jogosultak bepillantani a regisztrációs listába *(ez a választás első fordulóját illeti)*. Jelenleg bárki bejegyeztetheti magát, minden következmény nélkül. Az ilyen helyzet elősegíti a visszaélések lehetőségét.

A választási listák antidemokratikus összeállításának lehetősége

Az, hogy a kisebbségek civil szervezetei a törvény erejénél fogva támogathatják a képviselőjelölteket és összeállíthatják listájukat az országos és a középszintű önkormányzatok választására, alapjában kívánatos és hasznos *(írtam erről a cikk elején)*. A valós választásokon – a lengyel kisebbség viszonyai között, de részben más kisebbségeknél is – kínos meglepetéseket hozott, főként a választások második fordulójában.

A lengyel kisebbségen belül az országos önkormányzatra és a fővárosi és megyei önkormányzatokra szóló jelöltlistákat csupán egy szűk csoport készítette elő, nyilvánosan és egyértelműen megállapított szempontok nélkül, valós társadalmi konzultációk nélkül, a jelöltlistákról a végső döntések is ugyanebben a szűk körben születtek, anélkül, hogy ezt jóváhagyták volna a törvény által listaállításra felhatalmazott szervezetek alapszabály szerinti szervei. Annyan volt ez meglepő, hogy még négy évvel ezelőtt, az országos választások idején az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat képviselőit 200 elektor választotta meg. A választásban részt vevő elektorok az utolsó pillanatban, a szavazás előtt is állíthattak jelöltet és egyes személyekre szavaztak, nem pedig egy teljes, zárt listára, amelyet eléjük tettek, és amelyről egy-egy személyt nem lehet kihúzni.

A március 4-én lebonyolított választásra

négy szervezet állíthatott listát. Két koalíciót kötöttek: egyet a két, Budapesten, egyet pedig a két, vidéken bejegyzett szervezet. A Bem József Kulturális Egyesületben a képviseleti szerv 4 fős Választási Bizottságot hozott létre, amelynek tagja lett az Egyesület elnöke is. A többi szervezet: a Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete, a Pilsudski Történeti Társaság, valamint a B-A-Z Megyei Lengyel Önkormányzatok Szövetsége elnökük által képviseltették magukat, a tanácskozásokba gyakran bevonva olyan személyeket, akiket az adott szervezet alapszabály szerinti vagy képviseleti szervei nem hatalmaztak fel a választással kapcsolatos tevékenységre. Különösen jellemző volt például, hogy a néhány személyből álló kör utolsó, döntő tanácskozásán a B-A-Z Szövetséget a Pilsudski Társaság elnöke helyettesítette. Megállapodás ellenére, miszerint két listát állítanak össze, a két lista egymás kiegészítéseként jött létre. A néhányszoros kör – amely formálisan az előbb felsorolt szervezeteket képviselte – úgy döntött, hogy a 25 helyre a Bem és a Szent Adalbert Egyesület 12 fős listát állít, a Pilsudski Társaság és a B-A-Z Szövetség 17 fős listát.

Érdekes, hogy a két lista csupán együttesen adja ki a teljes önkormányzathoz szükséges számot: 25 fő képviselő és 4 személy tartalék. *(Tehát egyetlen, kettős lista.)* A választási munkacsoport tanácskozásai a közvélemény kizárásával folytak. A Bem Egyesület Képviseleti testületét a listán szereplő nevekről saját Választási Bizottsága értesítette úgy, hogy nincs mit jóváhagyni (bár a lista jóváhagyása e testület, és nem az elnök, sem a Választási Bizottság jogköre). Mindezt három nappal a végső határidő *(6.11)* előtt, amikor az Országos Választási Irodánál

le kell tenni a listát, arra hivatkozva, hogy a Bem és a Szent Adalbert elnökei már aláírták a listát és két napja az Országos Választási Irodánál leadták. A másik három szervezetnél sem hívtak össze testületet. Valamelyes kivételt képez a B-A-Z Megyei Önkormányzati Szövetség, ahol *(a végső tárgyalást megelőzően)* összehívták a résztvevő tagszervezetek képviselőit, ám az öt jelölt elérésével a személyek országos listára való kiválasztását lezárták, új jelölést nem fogadtak, szavazás nem volt.

Megdöbbenő a tanácskozásban és az egész előkészítési folyamatban, hogy a négy jelölőszervezetben senki sem gondolt arra komolyan, hátha helyet kellene biztosítani az országos önkormányzatban a két lengyel falu: Ládbe-senyő-Andrástanya és Emődlstvánmájor képviselőjének. A magyarországi kisebbségi önkormányzatiság történetében először a két falunak nem lesz országos képviselője.

Végeredményben, az így folytatott előkészítés miatt igen sokan, akik a lengyel kisebbséghez tartoznak, úgy tartják, hogy az önkormányzati választások megtörténtek már a választások előtt – akár a kommunizmus idején. Végtelenül fontos tehát olyan módosításokat bevezetni a kisebbségi választási törvényben, vagy olyan végrehajtási előírásokat csatolni hozzá, amelyek például kötelezően felhatalmazzák a civil társadalmi szervezetek vezetését a listák jóváhagyására, mielőtt az elnök jogosult lenne azt aláírni – visszadván ezzel a választások általános, demokratikus jellegét.

Alkalomadtán hozzátésem, hogy a jelenlegi „*listás választás*” rendszere a kisebbségi választásokat nem ruházza fel olyan jelleggel, mint az országgyűlési vagy a területi önkormányzati választások, miután ott a listán kívül egyéni jelölésre is van lehetőség.

Túl formális és költséges választások országos és megyei szinten

A március 4-én bonyolított országos és megyei választások több mint kétezer választóhelyiségben zajlottak, ez költséges, munkaigényes és fölösleges. A megelőző ciklusokban az országos és fővárosi választások *(megyei még nem volt)* az egyes kisebbségek számára egy helyütt zajlottak, természetesen külön országos és külön fővárosi választás. Összesen tehát legfeljebb 13 országos választási helyiség és 13 fővárosi helyiség kellett, miközben a megoldás lehetővé tette azt is, hogy az elektorok személyesen megismerjék egymást.

Az új formát elsősorban azért vezették be,

mert az Országos Választási Bizottságnak – négy évvel ezelőtt – komoly nehézségei támadtak abban a teremben, amelyben körülbelül négyezer elektor tartózkodott a legnagyobb kisebbség, a cigányság képviseletében. A változtatás során azonban a fürdővízzel együtt a gyermeket is kiöntötték. Más nemzetiségeknek nem volt szükségük „távválasztásra”. Megfelelt a korábbi megoldás, amely „emberibb” és olcsóbb volt (manapság, a gazdasági kényszer és a megszorító intézkedések idején ez az anyagi szempont is fontos).

Végezetül szeretném aláhúzni, hogy ezeket a választási megjegyzéseket már a következő kisebbségi választásokon való alkalmazásra adom közzé (*hisz nem tagadom formális legitimitásukat*). Mélyen remélem azonban, hogy a magyar állam törvényhozása időközben elhatározza, hogy javít a jelenlegi választási rendszer hibáin, amelyek a rendszer tisztaságát és hasznosságát fenyegetik.

dr Konrad Sutarski
az OLKÖ távozó elnöke

ford. dcs

Stołeczny Samorząd Mniejszości Polskiej

a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat képviselői:

Balogh Katarzyna – elnök /
przewodnicząca
Nagy Alicja – alelnök / z-ca
przewodniczącej
Tóthné Szegedi Iwona Jolán – Pénzügyi
Bizottság elnöke / przewodnicząca komisji
ds. finansów
Abrusán Györgyné Jadwiga
Olejnik Marek
Molnár Ferenc
Hajdu Pálné
Koziorowski Krisztina
Merényiné Glinka Lidia Halina

WYBORY

*W dniu 19 marca odbyły się wybory
do Ogólnokrajowego i Stołecznego
Samorządu Mniejszości Polskiej.*

Ogólnokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej

az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat

2007. március 19-én megválasztott

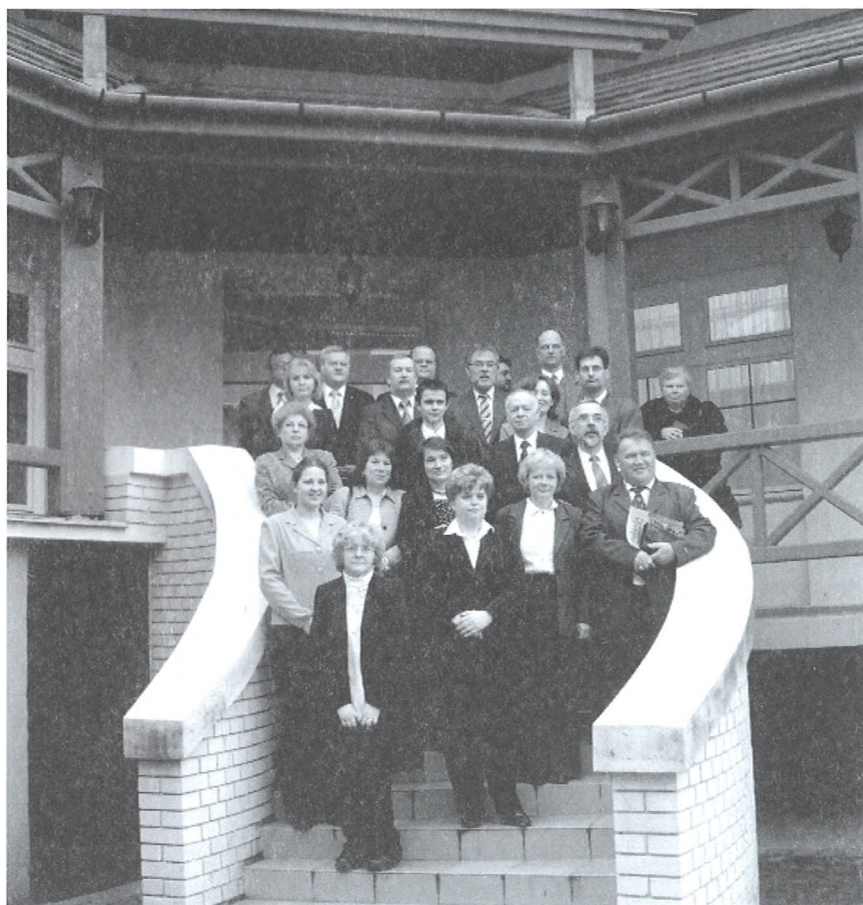
képviselői:

Molnárné-Sagun Monika – elnök /
przewodnicząca
Kollár Urszula Bożena – általános alelnök /
I zastępca
dr. Biernacki Karol – alelnök / z-ca
przewodniczącej
Ifj. Buskó András – alelnök / z-ca
przewodniczącej
Kochanowski Jerzy – alelnök / z-ca
przewodniczącej
Zemplényi Maria Jolanta – Gazdasági és
Pénzügyi Bizottság elnöke
dr. Csúcs Lászlóné – Kulturális Bizottság
elnöke
Fábián Sándor – Jogi, Ellenőrző és Etikai
Bizottság elnöke

Bayer László Sándor – Kulturális Bizottság
tagja
Bárkányi Péter – Gazdasági és Pénzügyi
Bizottság tagja
Bátori Zsolt – Kulturális Bizottság tagja
Berkecz Karolina
Broś Stanisław Wojciechné – Kulturális
Bizottság tagja
Cserti Istvánné – Gazdasági és Pénzügyi
Bizottság tagja
Dávid Mária – Kulturális Bizottság tagja
Filó Jánosné
Floriańska Jadwiga – Kulturális Bizottság
tagja
Fullár Gyula András – Jogi, Ellenőrző és
Etikai Bizottság tagja
Janiczak Dávid
Luttor Tamás Antal – Gazdasági és
Pénzügyi Bizottság tagja
Máté Endre – Kulturális Bizottság tagja
Nagy Gergely Mihály – Jogi, Ellenőrző és
Etikai Bizottság tagja
Szczërba Krzysztof – Kulturális Bizottság
tagja
Tornai Piroska – Kulturális Bizottság tagja
Zarowny Ferenc – Gazdasági és Pénzügyi
Bizottság tagja

*Nowow wybranym samorządom serdecznie
gratulujemy i życzymy owocnej pracy na
rzecz Polonii węgierskiej.*

Redakcja

23 marca Dniem Polsko-Węgierskiej Przyjaźni

W dniu 12 marca w obecności 324 posłów, Zgromadzenie Narodowe Węgier jednogłośnie podjęło uchwałę, na mocy której dzień 23 marca został ustanowiony na Węgrzech Dniem Polsko-Węgierskiej Przyjaźni.

Pomysł dotyczący powołania tego święta zrodził się 24 marca 2006 roku podczas uroczystości związanych z odsłonięciem pomnika polsko-węgierskiej przyjaźni w Győr, a jego inicjatorem jest tamtejsze Stowarzyszenie Historyczne im. J. Piłsudskiego. Posłem referentem, a jednocześnie osobą wnoszącą projekt odnośnej uchwały na forum parlamentu był były ambasador RW w Polsce, przewodniczący Polsko-Węgierskiej Unii Międzyparlamentarnej pan *Gábor Hárs*, który w swoim wystąpieniu przypomniał posłom istotę polsko-węgierskiej przyjaźni. Następnie wniosek został poparty przez dr *Kingę Göncz* minister spraw Zagranicznych Węgier oraz dr *Dezső Avarkeszi*, który przemawiał w imieniu Sądu Konstytucyjnego. Gośćmi sesji parlamentu były panie ambasador RP na Węgrzech *Joanna Stempińska* oraz poseł na Sejm RP, wiceprzewod-

nicząca Sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą i jednocześnie przewodnicząca Polsko-Węgierskiej Unii Interparlamentarnej pani *Elżbieta Łukacijewska*. Obecni byli również przedstawiciele Towarzystwa Historycznego im. *J. Piłsudskiego* – państwo *Urszula* i *János Kollárowie*, a także między innymi najstarsi Polonusi z Budapesztu i Balatonboglár.

Według uzyskanych informacji jeszcze w tym tygodniu przedmiotem sesji Sejmu RP będzie kwestia związana z ustanowieniem podobnego święta w Polsce.

(b.)

Március 23. a Magyar-Lengyel Barátság napja

324 képviselő jelenlétében március 12-én a Magyar Országgyűlés egyhangú határozatot hozott, amelynek értelmében március 23. Magyarországon a Lengyel-Magyar Barátság napja.

Ilyen ünnepnap létrehozásának ötlete 2006. március 24-én született, a magyar-lengyel barátság győri emlékművének leleplezésekor, a kezdeményező pedig az ottani Piłsudski Történelmi Egyesület. A képviselő, aki a vonatkozó határozat javaslatát a magyar parlament elé vitte, *Hárs Gábor*, a Magyar Köztársaság volt varsói nagykövete a Lengyel-Magyar Parlamentközi Unió elnöke, aki előterjesztésében felidézte a magyar-lengyel barátság lényegét. Ezután a javaslatot támogatta dr. *Göncz Kinga* külügyminiszter, valamint dr. *Avarkeszi Dezső*, aki az Alkotmánybíróság nevében szólalt fel. Az országgyűlés ülésének vendége volt a Lengyel Köztársaság magyarországi nagykövete, *Joanna Stempińska*, valamint *Elżbieta Łukacijewska*, a Lengyel Szejm Határontúli Lengyelek Bizottsága alelnöke, aki a Lengyel-Magyar Parlamentközi Unió elnöke is. Jelen volt a Piłsudski Történelmi Egyesület képviselőjében *Kollár Urszula* és *János*, valamint Budapest és Balatonboglár legöregebb lengyel lakosai.

Információk szerint még ugyanazon a héten a lengyel Szejm ülésén tanácskozás témája lesz hasonló, lengyelországi ünnepnap határozatban való elfogadása.

ford. dcs

Wiosna Ludów w Szolnoku

W dniu 5 marca w rocznicę bitwy pod Szolnokiem, w której uczestniczyli liczący 3 tysiące żołnierzy, a wyróżniający się wówczas w wielu trudnych bojach nie tylko pod Szolnokiem, ale również pod Hatvan, Tápióbicske, Vácem, Isaszegiem, Nagysarló, oddział Legionów Polskich pod dowództwem gen. *Józefa Wysockiego*, tamtejsza Polonia wzorem lat ubiegłych zorganizowała uroczystości upamiętniające owe ważne dla polsko-węgierskiej historii wydarzenia.

Tegoroczne obchody rocznicy bitwy odbywały nieco od tych wcześniejszych. Z okazji tegorocznego święta z inicjatywy tutejszych władz wojewódzkich i Samorządu Mniejszości Polskiej została odnowiona tablica pamiątkowa ku czci Legionów Polskich, na której oprócz polskiego i węgierskiego tekstu znalazło się wykonane z brązu przez *Pála Waskó*, Polonusa mieszkającego w Egerze, popiersie generała *Józefa Wysockiego*.

Odsłonięcia tablicy pamiątkowej umieszczonej na gmachu Urzędu Wojewódzkiego dokonała pani ambasador RP na Węgrzech *Joanna Stempińska*. Okolicznościowe wieńce złożyły również władze wojewódzkie i miejskie, przedstawiciele Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej, delegacja z Bielska-Białej, miasta zaprzyjaźnionego z Szolnokiem, a także przedstawiciele miejscowej Polonii. Następnie zgromadzeni goście przeszli do gmachu Urzędu Miasta, gdzie w sali galowej odbyła się część artystyczna między innymi z udziałem *Tünde Trojan* i *Sławomira Szymczaka*. Na zakończenie uroczystości dr *Konradowi Sutarskiemu*, przewodniczącemu OSMP i dyrektorowi Muzeum i Archiwum WP przekazano starą tablicę pamiątkową Legionów Polskich w celu umieszczenia jej w Muzeum Polonii Węgierskiej.

Po południu nad brzegiem Cisy odbyła się inscenizacja szolnockiej bitwy z okresu

Wiosny Ludów. W widowisku tym uczestniczyli również członkowie budapeszteńskiego współczesnego „Legionu Polskiego” dowodzonego przez pana *Endre Máté*.

(np. kors. KVV-b.)

Emléktábla avatása Szolnokon

Március 3-án Szolnokon katonai tiszteletadás mellett leplezték le az 1848/49-es magyarországi lengyel légió parancsnokának, *Józef Wysocki* tábornoknak emléktábláját a Megyeháza falán. A Lengyel légió utcájában lévő régebbi emléktáblát a Szolnoki Lengyel Kisebbségi Önkormányzat képviselői ünnepélyesen megőrzésre átadták dr. *Sutarski Konrádnak*, a Magyarországi Lengyelség Múzeuma vezetőjének. A *Wysocki* tábornok domborművével díszített új emléktáblát *Joanna Stempińska* asszony, a Lengyel Köztársaság nagykövete avatta fel. A ceremónia után vette kezdetét a „Szolnoki csata” elnevezésű katonai hagyományörző bemutató, amelyet a Tiszaparti Gimnázium alatti ártéren rendeztek. A rendezvényt *Iváncsik István*, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára nyitotta meg. A „Szolnok” Magyar Királyi Honvéd Hagyományörző Egyesület által rendezett emléknap idén jubilált, ugyanis 10. alkalommal dördültek meg az ágyúk és „indultak rohamra” *Damjanich* tábornok vörössipkásainak mai utódai az 1849. március 5-i győztes csata emlékére.

Bőjti beszélgetés Óbudán, halkan

Február 26-án, hétfőn Csendes bőjti beszélgetés címmel tartotta meg első rendezvényét az Óbuda-békásmegyeri Lengyel Kisebbségi Önkormányzat a Csillaghegyi Községi Házban, egykori nevén Banán Klubban. Miután Budapest III. kerületében eddig még nem jött létre lengyel kisebbségi önkormányzat, a farsangi mulatságnak szánt program a helyiségszerelés és anyagi források megteremtése miatt csak hamvazó szerda után valósult meg.

Ezért, tekintettel a bőjti időszakra,

inkább halk háttér zene mellett ismerkedéssel, beszélgetéssel, az önkormányzati élet tervezésével telt el a két és fél órás együttlét. A rendezvényre tizenhat lengyel, lengyel származású, vagy magát lengyelnek valló polgártársunk jött el. A több résztvevőre tervezett találkozóra talán az akkor komolyabb havazás, a jeges utak miatt jöttek el kevesebben. A beszélgetést jelenlétével megtisztelte *Török Ferenc*, Óbuda-Békásmegyer Képviselőtestületének tagja is, aki elmondta, hogy régi keletű rokonszenv köti a lengyelekhez. *Török* kép-

viselő úr néhány jól működő kerületi kisebbségi önkormányzat példáján keresztül felvázolta, hogy a III. kerületi Önkormányzat segítségével kívül hogyan lehet sikeresen működtetni egy kisebbségi önkormányzatot társadalmi munkában össze-fogással, vagy külső anyagi támogatás bevonásával. Ennek első jeleként a Csillaghegyi Községi Ház vezetőjétől ígéretet kaptunk, hogy találkozónkra, rendezvényeinkhez a „Banán Klub” a továbbiakban is rendelkezésünkre áll. –Köszönjük!

Máté Endre

Tak kiedyś karano grzeszne ciało...

Gdyby ściany niejednego z polskich kościołów mogły opowiadać o przeszłości, to wspomniałyby zapewne najbardziej ponure procesje, jakie w czasie Wielkiego Postu, w XVI i XVII, a podobno jeszcze na początku XVIII wieku, pojawiały się przed ołtarzami zarówno miejskich jak i wiejskich świątyń.

Procesjom towarzyszyły jęki i krew, której w żaden sposób nie można przecież uniknąć podczas chłostania się rzemieniem dyscypliną. Z przekazów wiadomo, że jej rzemienie wcześniej przypalano w ogniu dla większej twardości, do innych wkładano metalowe gwiazdeczki albo zakrzywione gwoździe lub szpilki. Niciane dyscypliny – również w celu utwardzenia – zaplatano w powrózki, z umieszczonymi na końcach kawałkami żelaza.

Ukrywali twarze pod kapturami

Uczestników takich procesji nazywano „kapnikami”, bowiem na półgołe ciało nakładali kapy, najczęściej wykonane ze zwykłego, szarego płótna, a rzadziej z cieńszego materiału, w zielonym, błękitnym czy granatowym kolorze. Lepiej sytuowani przychodzili na procesje ze swoimi kapami, biedniejsi wypożyczali przechowywane w kościele. Niejeden kościelny dostał łapówkę za udostępnienie kapy mało nasiąkniętej krwią podczas wcześniejszego biczowania. Trzeba tu również dodać, że „kapnicy” ukrywali twarze pod kapturami, aby – co zrozumiałe – nie zostać rozpoznanym przez innych wiernych czy gapiów. Niewiasty, zdecydowane ubrać kapy, przebierały się wcześniej za mężczyzn. Nie było trudno rozpoznać kobiety, bowiem – jak napisze w swoich pamiętnikach – dokładnym opisie życia szlachty w połowie XVIII wieku ksiądz proboszcz Jędrzej Kitowicz – „ich samobiczowanie przypomniało bardziej głaskanie niż bicie...”.

„Chrystus” z krzyżem na ramieniu

Na czele procesji „kapników” – organizowanej najczęściej w nocy, przy blasku świec lub pochodni, a liczącej zazwyczaj do stu osób – szedł mężczyzna z krzyżem na ramieniu. Najczęściej poruszał się boso, a ciemna korona na jego głowie wyjaśniała, kogo należy widzieć w tej osobie. „Chrystus” – bo tak go nazywano – wiedział dokładnie, jak ma iść, nadawał tempo marszu, a raczej posuwania się w stronę kościoła, później w przedsionku czy nawet głównej świątyni. Zawsze stał najbliżej ołtarza, skupiając na sobie uwagę wielu spojrzeń.

Pochód pokutników zamykali dwaj kierujący ceremoniałem „marszałkowie” z laskami. Wydawali polecenia, co należy śpiewać, kiedy padać krzyżem i modlić się, a kiedy rozpocząć biczowanie,

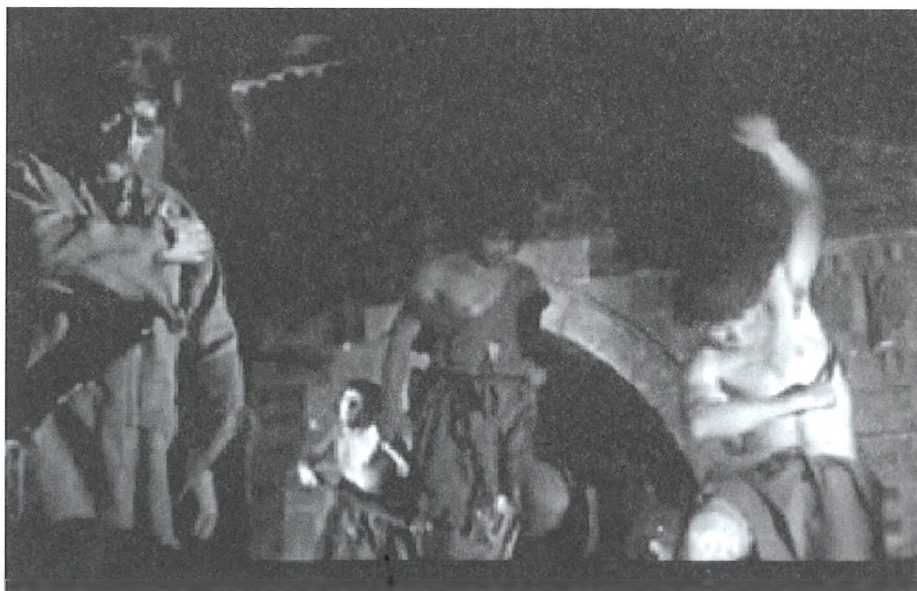
najczęściej trwające kilka minut, a podejmowane w drodze do kościoła czy parokrotnie w czasie jednego nabożeństwa. „Marszałków” oraz „Chrystusa” wynajmowano i opłacano wcześniej, zwracając przy tym uwagę na ich moralność czy obowiązkowość. Nigdy nie było jednak pewności, czy nie zajrzą do karczm, aby tam „wzmocnić się” przed procesją.

Zabawne sceny w czasie procesji

Wybitny znawca obyczajów staropolskich, profesor Zbigniew Kuchowicz, podaje, że „nie tylko protestanci, lecz nawet katolicy Niemcy czy Francuzi z oburzeniem opisywali procesje polskich kapników, upatrując w nich jedynie objaw bezmyślnego, okrutnego fanatyzmu”. Podkreśla równocześnie, że Polacy „bynajmniej tych praktyk nie potępiali (...) Biczowano się przez wszystkie soboty wielkiego postu, a szczególnie od Wielkiej Środy do Wielkanocnej Niedzieli...”.

W wydrukowanych w krakowskim „Czasie” wspomnieniach Stefana Wodzieckiego można przeczytać, że w czasach „wolniejszych obyczajów... używano kap do pokrycia miłosnych intryg i stąd wypadały nieraz bardzo zabawne sceny...” Świadkowie podkreślają także, że w niektórych kościołach nie wyrażano zgody na procesje „kapników” i publiczne wyrażanie pokuty, ale samobiczowanie było np. dość rozpowszechnione na wsiach mazowieckich.

A kto z Czytelników pamięta tytuł polskiego filmu, w którym można zobaczyć wprowadzić nie sceny z przed wielkanocnej procesji „kapników”, ale gromadę ludzi, okładających rzemieniami swoje ramiona i plecy na jakimś kościelnym dziedzińcu? (zdzjęcie obok) Stanisław M. Jankowski

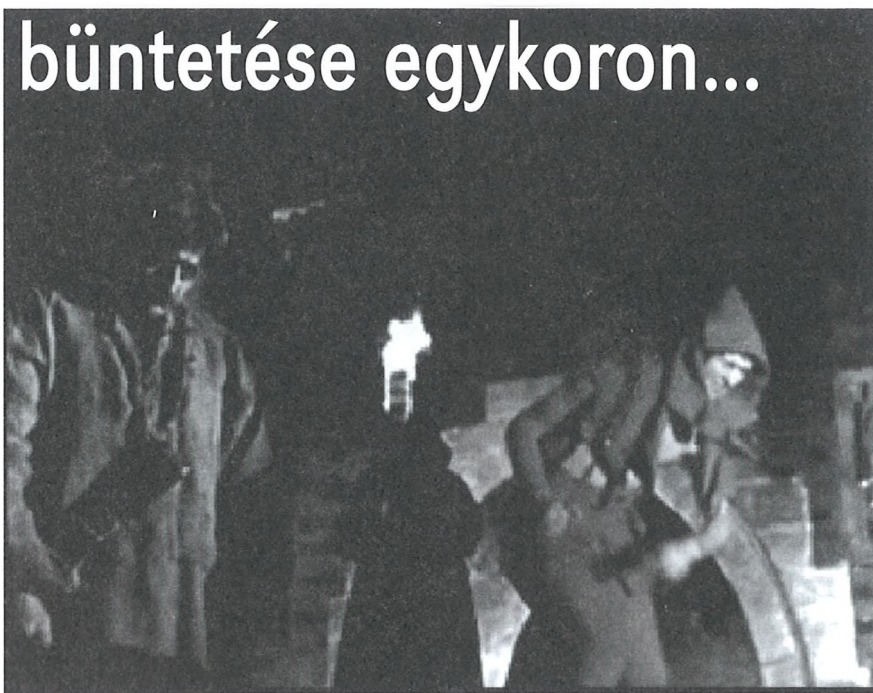

A bűnös test büntetése egykoron...

Ha sok-sok lengyel templom falai beszélni tudnának, talán a legkomorabb körmenetekről beszélhetnének, amelyek a nagyböjt idején a 16-17-ik században, sőt, állítólag még a 18. század elején is lefolytak Lengyelországban úgy városi, mint falusi szentélyekben. E körmeneteket jajgatás és vér kísérte, hiszen ezeket a korbácsolás közben elkerülni lehetetlen. Feljegyzésekből tudjuk, hogy a szíjfona-
tot előbb tűzőn edzették, hogy keményebb legyen s gyakorta kis fémcillagokat fontak beléjük, vagy elgörbített szegeket, tűket. A textilkorbácsot – ugyancsak a súlyosabbá tétel érdekében – úgy fonták, hogy az ágak végén fémdarabokat alkalmaztak.

Arcukat csuklyába rejtették

Az ilyen körmenetek résztvevőit „csuklyások”-nak nevezték, ugyanis félmeztelen testüket csuklyás

„marsallokat” és „Krisztust” korábban jelölték ki és fizették meg, figyelemmel erkölcsükre és kötelességtudatukra. Az viszont mindig kétséges volt, hogy a körmenet előtt némi „bátorságtudatért.” benéznek-e előbb a kocsmába.

A körmenet mulatságai

A régebbi korok lengyel szokásainak kiváló ismerője, Zbigniew Kuchowicz professzor szerint „nemcsak a protestánsok, de még a katolikus németek vagy franciák is felháborodottan írtak a lengyel csuklyások körmeneteit, csupán gondolatlan, rémes fanatizmust látva bennük”. Az emlékiratok aláhúzzák, hogy a lengyelek „legkevésbé sem ítélték el eme gyakorlatot /.../ Önkorbácsolás folyt a Nagyböjt minden szombatján, különösképpen Nagyszerdától Húsvét Vasárnapjáig...”

A krakkói „Czas” című folyóiratban megjelent Stefan Wodzicki-emlékiratokban olvasható, hogy „szabadabb szokások idején a csuklyát szerelmi bonyodalmak elfödésére használták s ebből gyakorta számos, mulatságos jelenet is adódott...” A tanúságok szerint némelyik templom tiltakozott a „csuklyások” körmenete és a nyilvános bűnbánat ellen, ám az önkorbácsolás pl. a mazowiei falvakban jócskán elterjedt szokás volt.

De ki emlékszik Olvasóink közül annak a lengyel filmnek a címére, amelyben ugyan nem nagyböjti „csuklyások”, ám valamely templomudvaron önmagukat szíjjal ostorozó embercsoport látható?

Stanisław M. Jankowski
Ford: dcs

„Krisztus”, hátán keresztrel

A „csuklyások” menetét – amelyet többnyire éjszaka, mécses- vagy fáklyafény mellett szerveztek, s amely úgy száz személyt érintett – egy férfi vezette, hátán keresztrel. Többnyire mezitlábosan járt, a homlokán töviskoszorú jelezte, hogy személyében kit tiszteljenek. A „Krisztus” – mert így emlegették – pontosan tudta, merre tartson, meghatározta a bűnbánó menet sebességét s a templom felé vezető utat, majd a templomon s a főhajón belüli irányt. Mindig ő állt az oltárhoz legközelebb és arcát mindenki láthatta. A bűnbánók menetét két, diszbottal irányító „marsall” zárta. Ők utasítottak, miféle ének hangozzék fel, mikor kell arca borulni és imádkozni s mikor kezdeni az önkorbácsolást, amely többnyire néhány percig tartott út közben, majd néhány alkalommal az istentisztelet során. A

köpennyel fedték, amely többnyire egyszerű, fehérítetlen zsákvászonból készült, néha vékonyabb anyagból, amely zöld, vagy szürkés-kék, netán sötétkék színű volt. A jobbmódúak saját csuklyájukban jelentek meg, a szegényebbek a templomban őrzött csuklyás köpenyeket vették kölcsön. Sok sekrestyés kapott kenőpénzt, hogy a korábbi korbácsolások során kevésbé összevérzett köpenyt juttasson. Hozzá kell tennünk, hogy a „csuklyások” érthető okokból elrejtették arcukat, hogy más hiók és bábák ne ismerhessék fel őket. A fehérnépek, mielőtt felöltötték a csuklyás köpenyt, férfiruhába öltöztek. Mégsem volt nehéz felismerni az asszonyokat, mert – mint azt a nemesség életét pontosan rögzítő emlékirataiban Jędrzej Kitowicz 18. századi plébános írja – „önkorbácsolásuk inkább emlékeztetett símogatásra, mint verésre...”

PIŁSUDSKI

Józef Piłsudski a Nagylengyelországi Haderő díszszemlélén 1919 december 27-én, amikor az egykori Porosz-lengyelországi csapatok egyesültek a Lengyel Hadsereggel (tőle balra J. Dowbor-Muśnicki tábornok)

jogot biztosított minden nagykorú és lengyel területen lakó polgárnak (azokra a területekre is vonatkozott ez a kitétel, amelyekre még nem terjedt ki a lengyel kormány igazgatása.)

Megadta a szavazati jogot a nőknek is, amiben megelőzték olyan államokat, mint az USA és a több európai államot. A gyors választások ellen tiltakozott a jobboldal, ellenezve a széles szavazó bázis létrehozását. Roman Dmowski (a *Nemzeti Demokrácia vezetője*) és a párizsi Lengyel Bizottság szerint célszerűbb lett volna létrehozni a egy 150 tagú Legfelsőbb Nemzeti Tanácsot (100 képviselő a már fel-

szabadított területeket reprezentálná, 50 pedig a még porosz és osztrák fennhatóság alatt álló területeket). A Tanács a pártok közötti konszenzus alapján jött volna létre és helyettesítő, valamint ideiglenes jelleggel bírt volna.

Piłsudski kénytelen volt számolni Dmowskiék álláspontjával, mivel a párizsi Lengyel Bizottság az egyetlen lengyel intézménynek számított, amelyet a Szövetségesek elismertek, s amely eddig a lengyel érdekeket képviselte. A lengyelországi jobboldali erők szintén felléptek Piłsudski és Moraczewski ellen, akit túlzott baloldalisággal vádoltak. Kompromisszumot kellett kötni, amelyhez Ignacy Paderewski személye bizonyult a legmegfelelőbbnek. Bár jobboldalinak tartották, de nagy hazafi hírében állt, s a haza érdekét mindig elsődlegesnek tekintette. Moraczewski rövid életű kormánya hozzá kezdett a társadalmi reformok bevezetéséhez (8 órás munkanap, társadalmi biztosítások, lakbérek

szabályozása stb.), amivel kész tények elé állította ellenfeleit, s ezáltal a reformokat nem veszélyeztette egyik politikai tömörülés sem. Ez volt az egyedüli mód arra, hogy a legalapvetőbb reformokat még az állam „ideiglenességi állapotában” vezessék be, megelőzve a politikai rendszer – jellegű döntéseket. A Piłsudski által támogatott Moraczewski kormány forradalmi változásokat vezetett be forradalom nélkül, és elválaszthatatlanul

összekapcsolta a reformokat a parlamenti demokrácia koncepciójával. Piłsudski tisztában volt azzal, hogy Moraczewski kormány csak Demokrácia a szélsőséges szocializmus képével kötötte össze Piłsudski személyét, de tudjuk, hogy az ő szocializmusa inkább csak teoretikus jellegű volt. Az államfőnek meg kellett nyernie a jobboldalt két fontos okból: az országban egyre jobban erősödött a politikai harc, azaz a jobboldal fellépései Piłsudski ellen; fel kellett számolnia a lengyel politika „kétvonalúságát”, hogy Párizsban egységes delegáció képviselje az országot. A már említett Paderewski jelentette a megoldást; ő maga nem volt nemzeti demokrata, de az USA-ban a pártot képviselte, múltja sem terhelte, mindenki elfogadta. Az hogy Paderewski lett a kormányfő, sikerélményt jelentett a Nemzeti Demokráciának; abban pedig, hogy Piłsudski közeledési szándékai őszinték, az államfő magatartása győzte meg a nemzeti demokratákat, a amikor január 4-i puccskísérelt bukását nem követte szigorú megtorlás a

Lengyelország helye a Nyugat politikai elképzeléseiben még nem alakult ki tisztán, mivel a határai „képlékenyek” voltak, a hatalom pedig két vonalon gyakoroltatott. 1918. november 11-én Varsóban lefegyverezték a német alakulatokat s a Régens Tanács (amely nem rendelkezett társadalmi támogatással) átadta a „katonai hatalmat” is. Bizonyos szempontból Piłsudski számára hátrányos volt, hogy éppen a Régens Tanácstól veszi át a hatalmat (a Központi hatalmakkal való együttműködéssel gyanúsították ugyanis a Tanácsot), de ennek tulajdonképpen csak formális jelentősége volt. Az volt a fontos, hogy minél előbb legalizálják a hatalmat, s Lengyelország mérvadó partnerré váljon a békétárgyalásokon. Lengyelországnak olyan politikai erőre volt szüksége, amely képes összefogni a különböző politikai irányzatokat, pártokat, hogy a fiatal lengyel állam elkezdhesse önálló, független életét. Ezen elvárásoknak Len-

gyelországban Józef Piłsudski megfelelt. Tudta, hogy élvezi a társadalom támogatását, egyre jobban nőtt a mítosza és népszerűsége. Jędrzej Moraczewski november 18-án hozta létre szocialista kormányát (1919. január 16-ig működött), amely ideiglenes volt, mint az állam többi intézménye is, egészen az Alkotmányozó Szejm összehívásáig. A Szejm összehívása azért volt fontos és

döntő jelentőségű, mert csak az legalizálhatta a hatalmat Lengyelországban. Piłsudski gyorsan cselekedett, már november 16-án táviratozott a nyugati hatalmaknak bejelentve „a független Lengyelország létezését...”

Az új lengyel kormány rövid időn belül kiadta a legsürgősebb dekrétumokat, amelyek megalapozták az állam demokratikus rendszerét. November 21-én a Minisztertanács kinevezte Piłsudski ideiglenes államfővé és felruházta a minisztertanácsi rendeletek ellenjegyzési jogával. Piłsudski bejelentette, hogy a kormány által kiadott összes dekrétum jogerőssé válik, miután bemutatják őket az Alkotmányozó Szejm első ülésén. November 28-án kihirdették a választási rendszert, a parlamenti választásokat 1919. január 26-ra tűzték ki.

A választási rendszer meglehetősen demokratikus volt, mert ún. öt jelzős választásokat rendelt el: egyenlő, általános, közvetlen, proporcionális és titkos. Eltörölte az összes vagyoni, iskolai végzettségi korlátozásokat, szavazati

szervezőkkel szemben, akik egytől egyig nemzeti demokraták voltak. *Paderewski* segítségével *Piłsudski* egyezsége akart jutni a párizsi Lengyel Nemzeti Bizottsággal (*Dmowski*val), s általa felvenni a kapcsolatot a nyugati hatalmakkal, akik dönthettek a Franciaországban állomásozó *Haller* ún. Kék Hadsereg és Oroszországban lévő *Żeligowski* hadsereg hazatéréséről. A Szövetések biztosították a fegyvereket, a felszerelést, s nem utolsósorban: döntöttek a határokról. *Piłsudski* még 1918. decembere 23-án írt egy levelet *Dmowski*nak, amelyben Lengyelország jelenlegi helyzetére és érdekeire hivatkozva együttműködését kérte. Nem sokkal később *Dmowski* táviratozott *Paderewski*nek és azt üzenté, hogy a *Piłsudski*val való megegyezés a következő okokból szükséges:

1.) egységes delegációt küldeni a párizsi békekonferenciára, 2.) segítséget szerezni a lengyel hatalmi pozíciók megvédéséhez, 3.) biztosítani a zökkenőmentes parlamenti választásokat.

Piłsudski elérte, amit akart, azaz Lengyelország egységes képviselét Nyugaton. Rávette *Moraczewski*t, hogy mondjon le; *Paderewski* átvette a helyét és 1919. január 16-án megalakította az új koalíciós kormányt és megtartotta a külügyminiszeri posztot. *Piłsudski* tehát most már rendezhette - az ország jelenlegi helyzetében - az elsőbbséget élvező ügyeket.

A kormánycsere következtében a nemzetközi fórumon bekövetkezett a várt eredmény: a győztes koalíció hivatalosan elismerte Lengyelországot: 1919. január 30-án USA, február 24-én Franciaország, február 27-én Olaszország és február 29-én Anglia.

Január 26-án megtartották az általános Alkotmányozó Sejm-i választásokat, amelyet a német, az ukrán és a zsidó lakosság egy része bojkottált. Február 10-én *Józef Piłsudski* megnyitotta a Sejm ülését és tíz nappal később - az 1918. november 22-i dekrétum értelmében - lemondott ideiglenes államfői funkciójáról. Amíg

nem dolgozzák ki az új Alkotmányt, érvénybe léptek azok az ideiglenes rendelkezések (törvények), melyek szerint *J. Piłsudski* továbbra is államelnök maradt. *Piłsudski* tehát megtartotta a - jogilag szankcionált - hatalmat és most már elkezdhetette külpolitikai terveinek megvalósítását.

Az ország jellegét illetően két koncepció alakult ki: *Piłsudski* híve volt a föderatív állam formájának, *Dmowski* és a Nemzeti Demokrácia pedig egy nemzeti államot akart formálni. Ehhez kapcsolódott a lengyel külpolitika irányvonalának kidolgozása. A nemzeti demokraták azon a véleményen voltak, hogy Lengyelország keleti határainak kérdését békés módon kell rendezni (a területi követelésekkel várni akartak egy ideig, azok kisebb mértékűek voltak, mint *Piłsudski*é), a külpolitika teljes figyelmét az ország nyugati és északi területeivel kapcsolatos gondokra akarták fordítani.

Karol Biernacki

A számunkra ismeretlen...

A 2007-es év *Stanisław Wyspiański* halálának 100. évfordulója. A lengyel költőt, grafikust, festőművészt, színházteremtőt mi magyarok - saját kárunkra - nem ismerjük. A krakkói festő-költő-színházművész 1869-ben született, január 15-én. A Képzőművészeti Akadémia *Matejko* kedvenc tanítványa. *Matejko* a hatalmas történelmi vásznak mestere volt, *Wyspiański* azonban festőként, grafikusként egészen más, gazdagabb, érzékenyebb világot ábrázolt. Sokkal korszerűbb mesterénél.

A fiatalember képzőművészeti tanulmányai közben a Jagello Egyetemen történelmet és irodalmat is hallgatott. Párizsi tanulmányok, nyugateurópai utazások után visszatért szülővárosába. Ott halt meg 38 évesen, 1907. november 28-án.

A pasztellt csodálatosan kezelte, vonal, butort tervezett, lépcsőházi kovácsoltvas díszkorlátot. Portréi a 19. századvégi Krakkó számos alakját, a lengyel szellemi élet nagyságait és a mindennapi élet alakjait ismertetik meg velünk. Gyermekeket pedig az európai képzőművészetben kevesen tudtak úgy ábrázolni, mint *Wyspiański*.

Krakkóban és környékén mindent lerajzolt, mintha csak jegyzetelné: nem városképeket, hanem egy világot örökített meg, egy nemzet évezredes világát, kortársai hitét, reményét. Irodalmi műveket illusztrált, a *Życie* című, híres irodalmi folyóiratot tervezte és adott neki gyönyörű tipográfiai külsőt. Ő az, aki lerakta a huszadik századi lengyel könyvművészet alapjait.

Nagy tévedés volna azt hinni, hogy festőművészből lett íróvá. *Wyspiański* kezdettől erre készült és egyszerre volt mindkettő: író-költő és festőművész!

Nálunk (nagyjából *Spiró György* fordításában) ismert *Menyegző* című művét egy valóságos esküvő után néhány hónappal mutatta be a Krakkói Színház. Megdöbbentő sikert aratott: az egész város megnézte, majd távolról, az orosz és német megszállás alatti lengyel területekről is Krakkóba tódultak a nézők. (Jó előadás esetén ma is így van: a művelt lengyel a *Menyegző*t nem kerülheti el.)

Wyspiański ezután állította színpadra Adam Mickiewicz híres, *Ősök* című, négyrészes költői drámáját, amely nem színpadra teremt, ám alapvetően fontos drámai mű (2000 óta végre méltó magyar fordításban is olvasható *Bella István* munkájának köszönhetően).

Az *Ősök* krakkói ősbemutatóján *Wyspiański* megoldotta a megold-

hatatlannak látszó feladatot, a mű színpadra vitelét. (A kritikus *irodalmárok felháborodtak: Wyspiański "megcsönkítette" a szent szöveget, hiszen erősen lerövidítette.)* Egy évre rá aztán a *Mickiewicz*-mű immár színpadról is ismert főhősét, *Konradot Wyspiański* a krakkói színpadról visszavitte a... krakkói színpadra!

Felszabadulás című hatalmas művében ugyanis *Konrad* 1903-ban visszatér a színpadra, hogy a krakkói, egyáltalán, a korabeli lengyel képzetek ellen küzdjön. A szerző a félremagyarázott, politikai szlogen né tett költészet sekélyes felfogása ellenében a valódi értéket, a nemzettudat építését szorgalmazza.

A Krakkói Nemzeti Múzeum előtt álló szoborcsoporthán alakját különféle figurák veszik körül: *Rachel*, *Udvaribolond* (*Stańczyk*), *Pallasz Athéné*, a *Warszawianka* vén katonája, stb... az ő színpadi műveinek alakjai. A bronz együttes *Marian Konieczny* szobrászművész kiváló alkotása; Krakkó városa 1982-ben állította, a költő halálának 75-ik évfordulóján.

Krakkót szeretem - mert nem a kövektől

kaptam rosszat, hanem - élő emberektől...

- írta *Stanisław Wyspiański* egy évszázada. A lengyelség egyik legnagyobb alkotója: teljesen új színházat csinált, nemzete szellemi színvonaláért küzdött és végtelenül komolyan vette a művészi hivatást.

dcS

KEDVES OLVASÓINK!

2007. *Stanisław Wyspiański*, a lengyel festészet, költészet, színházművészet csodája 100 éve halt meg. Magyarország nem ismeri, csak kevesen tudnak *Menyegző* c. színművéről, információ hiányában szakemberek sem igen tudják, milyen szerepet tölt be *Wyspiański* grafikában, könyvművészetben, színházművészetben. *Lapunk* munkatársa, *Dávid Csaba* 20 éves munkával a magyar olvasók számára írt rövid, olvasmányos könyvet, amely *Krakkóról*, lengyel történelmi fogalmakról, *Stanisław Wyspiański* sokoldalúságáról szól.

A rangos Argumentum Könyvkiadó a krakkói állami alapítványtól kapott támogatást, ám ez a könyv kiadási költségeinek kis részét fedezi. Reméljük, a kiadónak sikerül a hiányzó összeget támogatásokból megszereznie, hogy a „Város és költője” c. könyv az évforduló alkalmából a magyar olvasók elé kerülhessen.

Szerkesztőség

Tudno sobie wyobrazić lepszy sposób oddania holdu pamięci profesora *Karola Estreichera* młodszego od zorganizowania sesji naukowej poświęconej dobrom kultury narodowej i trosce o – obok liczenia strat – ich odzyskiwania i pomnażania. Wszak całe swe

przez ojca – pracy nad Bibliografią Polską. Drugą stanowiła wieloraka działalność na rzecz Krakowa. A więc 26 lat prezesowania Towarzystwu Przyjaciół Sztuk Pięknych (TPSP), działalność w Towarzystwie Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, opieka nad Kopcem Koś-

ciuszki, dyrektorowanie Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego siedzibą jest Collegium Maius. I właśnie rekonstrukcja Collegium stała się przysłowiowym oczkiem w profesorskiej głowie.

Omówieniu ogromu zasług prof. *Karola Estreichera* juniora poświęcono wiele uwagi, kiedy w ubiegłym roku 3 i 4 marca, w stulecie jego urodzin, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych i Polska Akademia Umiejętności zorganizowały I Sesję Estreicherowską.

Również teraz 3 marca 2007, podczas II Sesji Estreicherowskiej przypadającej w przeddzień 101. rocznicy urodzin profesora jego działalność i ogrom zasług była niejako w podtekście wszystkich wystąpień. A już bez podtekstu prezes TPSP *Zbigniew Kazimierz Witek* przedstawił zebranym w auli Polskiej Akademii Umiejętności inwigilację, jakiej krakowska bezpieka poddawała *Karola Estreichera* jr., na podstawie dokumentów znajdujących się w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. A były to działania ustawiczne, z których profesor

Prof. Karol Estreicher,
Kraków 1965 r.

II Sesja Estreicherowska

Rachunek strat trwa

dorośle życie ów wielki uczony, erudyta i patriota poświęcił temu zadaniu. Bowiem pełnemu niespożytej energii, zakochanemu w kulturalnym dziedzictwie Polski historykowi sztuki nie wystarczała praca naukowa i dydaktyczna. Z chwilą wybuchu wojny oddał swe siły i talent chronieniu przed rabunkiem i zagładą owych dóbr.

Dlatego po hitlerowskiej napaści na nasz kraj w 1939 roku wywiózł z Krakowa do Sandomierza Ołtarz Mariacki *Wita Stwosza*. Dlatego, gdy w 1940 roku Francja kapitulowała, wraz z drem *Stanisławem Swierzem* i inż. *Józefem Polkowskim* przewiózł wspaniałe dzieła sztuki do Wielkiej Brytanii. Potem zaś do Kanady. Wśród nich wawelskie arras i Szczerbiec. Dlatego też w Londynie kierował Biurem Rewindykacji Polskiego Mienia Kulturalnego oraz w ramach Komisji do Spraw Ochrony i Zwrotu Dóbr Kultury zagrabionych przez niemieckich okupantów w innych krajach europejskich sporządzał katalog strat. Po wojnie zaś w roku 1946 specjalnym pociągami przywiózł do Krakowa wiele odzyskanych bezcennych dzieł sztuki i kultury; wśród nich Ołtarz Mariacki.

Od tej pory – dążąc nadal do odzyskania tego, co nam zagrabiono – aż do śmierci w roku 1984 prof. *Karol Estreicher* dzielił swą aktywność między pracę ściśle naukową i dydaktyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim i inne równie pasjonujące go dziedziny. Jedna to zakończenie – rozpoczętej przez dziadka, kontynuowanej

Fasada Collegium Maius
od strony ul. Jagiellońskiej

zdawał sobie sprawę. Dlatego pamiętnik pisany szczerze, bez zahamowań, czasem uszczypliwie, trzymał poza swym domem, rozparcelowany w kilku różnych miejscach. Dzisiaj jego tomy są bardzo cenną spuścizną.

Tym razem o stratach kultury polskiej była mowa również w odniesieniu do lat powojennych, do 1953 roku. I tak prof. Jan Pruszyński zwrócił uwagę na fakt, że pełne określenie strat poniesionych przez nasz naród jest zadaniem niewykonalnym (*choćby trzeba do tego dążyć*) wobec zacierania śladów polskości na wschodnich terenach Rzeczypospolitej sprzed II wojny światowej oraz niszczenia zabytków i pamiątek w PRL podczas reformy rolnej. O owym tendencyjnym zacieraniu, ale i o indywidualnej grabieży zbiorów Radziwiłłów w Nieświeżu w świetle dokumentów KC KP(b) Białorusi mówił dr Daniel Boćkowski. Natomiast dr Mariusz Kłarecki poświęcił swe wystąpienie omówieniu zagadnienia straconych kolekcji gromadzonych przez mieszkańców Warszawy. Jakkolwiek po wojnie

Ministerstwo Kultury i Sztuki apelowało do społeczeństwa o podanie tych strat, uzyskany i nadal pozyskiwany materiał jest jedynie cząstkowy.

Wśród tu wymienionych i innych poruszonych na krakowskiej sesji strat najbardziej porażające są jednak te, które dotyczą mordów dokonywanych na polskich uczonych i intelektualistach. O tym na przykładzie mordu profesorów i docentów Lwowa oraz inteligencji Stanisławowa w roku 1941 mówiła dr Lucyna Kulińska. Ten wstrząsający mord dokonał się rękami hitlerowców przy współudziale i z poduszczenia najgroźniejszych terrorystów z OUN (Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów) z formacji „Nachtigall”. Pierwsze aresztowania nastąpiły w nocy z 3 na 4 lipca 1941. Prawie wszystkich aresztowanych zamordowano, chociaż profesorowie w większości w ogóle nie zajmowali się polityką i chociaż wraz z nimi aresztowano przygodne osoby będące w ich mieszkaniach. Największe straty poniosły nauki medyczne – 91% profesorów i 20% docentów

oraz teologia – 62% profesorów. Ofiarą jednego z późniejszych aresztowań i mordu był prof. Kazimierz Bartel, były premier, matematyk z Politechniki Lwowskiej. Natomiast 8 sierpnia 1941 masowe aresztowania inteligencji zaczęły się w Stanisławowie. I tam konsekwencją były morderstwa. Mordowano też profesorów słynnego Liceum Krzemienieckiego. Tam też z udziałem niesławnego legionu „Nachtigall”.

Wciąż rozmyślam nad tym, co usłyszeliśmy podczas II Sesji Estreicherowskiej. I coraz bardziej utwierdzam się w przekonaniu, że znacznie trudniej od odzyskiwania zagrabionego materialnego dorobku kultury przychodzi wyrównywanie wyłomu dokonanego podczas okupacyjnych zbrodni w kadrach uczonych i intelektualistów. Te straty są szczególnie bolesne i trudne do darowani. Nadzieją są jedynie młodzi inteligenci, wśród których rośnie nowa kadra naukowa narodu. Oby jak najliczniejsza i wspierana przez władze uczelni i państwa.

Danuta Jakubiec

Przegląd prasy polskiej • Przegląd prasy polskiej • Przegląd prasy polskiej • Przegląd prasy polskiej

📖 Mija 80 lat od oficjalnego uznania *Mazurek Dąbrowskiego*, za państwowy hymn polski. Po odzyskaniu niepodległości po I wojnie światowej, 26 lutego 1927 ukazał się w tej sprawie okólnik ministra spraw wewnętrznych II Rzeczypospolitej, a poprzedziła go publiczna dyskusja, w której Polacy zdecydowali, którą z pieśni patriotycznych chcą mieć jako hymn – pod uwagę brano między innymi „*Rotę*” Marii Konopnickiej oraz pieśń Alojzego Felińskiego „*Boże, coś Polskę*”. *Mazurek Dąbrowskiego*, czyli „*Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*” został napisany przez Józefa Wybickiego w Reggio we Włoszech, między 16 a 19 lipca 1797 roku. W tym czasie, po wydaniu przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego odezwy do rodaków, do Włoch przybywali Polacy, by służyć u boku *Napoleona*, który – jak wierzyli – pomoże im odzyskać utraconą ojczyznę. W szeregach polskich Legionów stanęło wtedy ok. 7 tys. żołnierzy. *Mazurek Dąbrowskiego* cieszył się od początku dużą popularnością.

📖 Biskup Kazimierz Nycz, dotychczasowy ordynariusz koszalińsko-kołobrzegi, a wcześniej biskup pomocniczy w Krakowie, został arcybiskupem metropolii warszawskiej, następcą kard. Glempa i abp. Wielgusa. „*Gdyby nie wiara, że to jest pragnienie Ojca Świętego, pragnienie Kościoła i de facto, że jest to wola Boża, to ciężko by mi było powiedzieć »tak« na tę niepojętą, trudną dla mnie decyzję*” – powiedział abp Nycz, 57-letni specjalista od katechetyki i dawny uczeń ks. Tischnera.

📖 Sejm przyjął uchwałę o ustanowieniu roku 2007 Rokiem Artura Rubinsteina, z powodu 25.

rocznicy śmierci i 120. urodzin pianisty. Rok bieżący zyskał w ten sposób już czwartego patrona: po Stanisławie Wyspiańskim (w tym roku przypada 100. rocznica śmierci poety i malarza), Karolu Szymanowskim (125. rocznica urodzin i 70. rocznica śmierci wybitnego kompozytora) i Josephie Conradzie – Józefie Konradzie Korzeniowskim (150. rocznica urodzin pisarza – wpisana również do kalendarza rocznic UNESCO na rok 2007).

📖 Jeden z najwybitniejszych polskich muzyków bluesowych i rockowych **TADEUSZ NALEPA** zmarł po długiej chorobie w wieku 64 lat. Był kompozytorem, autorem tekstów, gitarzystą i wokalistą. Miał charakterystyczny, rozpoznawany od razu głos i charakterystyczne brzmienie gitary. *Tadeusz Nalepa* debiutował w 1963 roku. Dwa lata później założył, wraz z Mirą Kubasińską, (na zdjęciu) grupę „*Blackout*”, a w 1968 roku „*Breakout*”, pierwszy w Polsce zespół grający bluesa. Przez wiele lat autorem tekstów piosenek *Nalepy* był poeta Bogdan Loebl. W 1968 roku zespół „*Blackout*” wylansował wielki przebój „*Gdybyś kochał, hej*”. Zespół nagrał łącznie 10 albumów, w tym, mający olbrzymie znaczenie dla nurtu bluesowego w Polsce „*Blues Breakout*”. Grupa zakończyła działalność po rozpoczęciu stanu wojennego w grudniu 1981 roku, jednak wielokrotnie była reaktywowana. Po zawieszeniu działalności „*Breakoutu*” *Nalepa* kontynuował występy solo, w których towarzyszyli mu muzycy między innymi „*Oddziału*

Zamkniętego”, „*Maanam*” i „*Dżemu*”. Zespół *Breakout* reaktywował w 1985 roku z okazji dwudziestolecia swojej działalności scenicznej. Od roku 1993 roku artysta występował i nagrywał z formacją *Nalepa-Breakout*, w której towarzyszyli mu między innymi syn Piotr i żona Grażyna Dramowicz. W jego zespołach grali najwybitniejsi polscy muzycy, a jego piosenki śpiewały największe gwiazdy polskiej estrady. Jesienią 2005 zmarła wokalistka kilku składów *Breakoutu* Mira Kubasińska. W 2003 roku *Tadeusz Nalepa* został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Był aktywny do samego końca. Pomimo chorób nękających go przez ostatnich kilkanaście lat ciągle myślał o nowych płytach, nagraniach i piosenkach.

opr. Magda Rajtar-Szabó

Niewiele jest takich w Polsce miast jak Kraków, gdzie ponad tysiącletnia tradycja uwidacznia się także w obchodach o charakterze etnograficznym, które metryką sięgają zamierzchłych, pradawnych czasów. Jednym z nich jest odpust zwany Rękawką, który dziś przybrał formę wesołego festynu folklorystycznego. Niedgdyś odpust był połączony z zabawą ludową i pozostaje on sztandarowym przykładem, jak to na stałe ponad tysiąc lat temu na naszych ziemiach chrześcijaństwo zasymilowało stare pogańskie święto Słowian z plemienia Wiślan związane z obrzędami Zaduszek Wiosennych. Obchody przypadały

wypada pierwszego dnia wiosny, czyli 21 marca, gdy Kościół katolicki liturgicznie czci św. *Benedykta Opata*. Znamienym się tutaj wydaje wezwanie świątyni ze wzgórza Lasoty z obchodzonym wcześniej w tej okolicy pogańskim świętem zmarłych. Duchowy pierwiastek pogańskich praktyk obdarowywania zmarłych pokarmami został umiejętnie przekształcony w chrześcijańską uroczy-

na okres przesilenia wiosennego. Sam źródłosłów Rękawki, wbrew miejscowej tradycji, nawiązuje do kultu zmarłych i odwołuje się do prasłowiańskiego określenia grobu lub trumny. Przykładowo we współczesnym języku czeskim zachował się na oznaczenie trumny wyraz *rakov*, a serbskie słowo *raka* znaczy grób.

We wczesnym średniowieczu na prawym brzegu Wisły, opodal Krakowa, na dzisiejszym Podgórzu, na wzgórzu Lasoty położonym na Krzemionkach wzniesiono palatium w kształcie rotundy. Potem powstał niewielki kościółek, któremu patronuje św. Benedykt. Wezwanie wskazywałoby na to, że świątynia do XIII w. była w posiadaniu tynieckich benedyktynów. Następnie patronat sprawowały nad kościołem zwierzynieckie norbertanki a po nich krakowscy kanonicy regularni Świętego Ducha de Saxia. W związku z wezwaniem kościoła odpust w nim

stość religijną ku czci Apostoła Europy.

Równocześnie stara krakowska tradycja snuje swą opowieść o Rękawce, jak to po śmierci legendarnego króla *Kraka*, ojca słynnej *Wandy*, tej co wskoczyła do wiślanej toni, aby uniknąć poślubienia księcia niemieckiego, wdzięczny lud po śmierci króla nosił ziemię w rękawach na jego grób usypany na Krzemionkach w formie kopca, który z tej przyczyny nazwano Rękawką. Archeolodzy sądzą, że wysoki na 16 m kopiec usypiano w VII wieku. Na jego szczycie miał rosnąć dąb a obok niego znaleziono ślady paleniska.

Na kopcu Krakusa, już za chrześcijańskich czasów, w trzeci dzień świąt wielkanocnych, czyli we wtorek odbywał się odpust Rękawka ku czci patrona pobliskiego kościółka św. Benedykta. Na szczycie kopca Krakusa stawiano nie znane już dziś wystrugane drzewko życia, na którego gałązkach siedzą

drewniane ptaszki. Po zboczu zaś kopca ustawieni na jego szczycie zamożni krakowianie rzucali biedakom i żakom krakowskiemu, zebranym u stóp wzgórza, resztki ze świątecznego stołu: chleb, wędlinę, gotowane jajka, jabłka, orzechy, ciasta, słodycze oraz drobne monety. Chłopcy natomiast łapali dary, ku ogólnej wesołości zebranych wyczyniając przy tym zabawne, akrobatyczne koziołki.

Zwyczaj ten z biegiem stuleci zaczął powoli zanikać i dopiero w 1820 *Konstanty Majeranowski*, redaktor *Pszczółki Krakowskiej*, *Gańca Krakowskiego* i *Gazety Krakowskiej*, człowiek kontrowersyjny, podejrzewany o szpiegostwo na rzecz Rosji i wielce w Krakowie nieulubiany, przypomniał i odtworzył obrzędy Rękawki. Jednak zaborcze władze austriackie złym okiem patrzyły na te prasłowiańskie obchody, zwłaszcza, gdy opodal wzniesiono rogatkę podgóorską, a

następnie wybudowano fort od południa flankujący Kraków i Podgórze. W 1897 r. Rękawka została na wyraźne żądanie władz wojskowych przeniesiona na wzgórze Lasoty i połączona z odpustem i ludową zabawą wśród kramów rozpościerających się w pobliżu kościółka św. Benedykta.

I dziś, jak w dawnych czasach krakowianie ze wzgórza zrzucają jajka, słodycze i drobne monety, ku ogólnej radości wszystkich, a zwłaszcza uciechy dzieci. Zatem tradycja jest zachowana i nie przysłoniły jej towarzyszące każdemu odpustowi kramy. Warto więc, we wtorek, tuż po Wielkanocy udać się do krakowskiego Podgórza, by przenieść się w czarowny świat wieków dawnych i pradawnych praktyk naszych przodków, potrafiących łączyć elementy dawnych wierzeń z chrześcijańską pobożnością i godziwą rozrywką.

Piotr Stefaniak

Wielkopostne nabożeństwa

Choć jeszcze wybrzmiewają końcowe akordy Wielkiego Postu a Poranek Zmartwychwstania już zaczyna świtać, przyjrzyjmy się jeszcze wielkopostnym nabożeństwom, znanym ale może nie do końca.

Gorzkie żale – zbiór pieśni o Męce Pańskiej, śpiewane są obecnie we wszystkich kościołach w Polsce w niedziele Wielkiego Postu. To typowo polskie nabożeństwo. Powstało w Warszawie na przełomie XVII i XVIII wieku.

Nie wiadomo kto jest autorem pieśni. Być może ks. Wawrzyniec Stanisław Benik, ze Zgromadzenia Księży Misjonarzy świętego Wincentego a' Paulo, który w 1707 roku jako pierwszy ogłosił je drukiem. Tytuł wydanej przez niego książeczki był typowo barokowy: „*Snopek Myrry z Ogroda Gethsemańskiego albo żalosne Gorzkiej Męki Syna Bożego [...] rozpamiętywanie*”. Mirra to jeden z darów, jaki trzej królowie złożyli Bożemu Dzieciątku. Dar mirry był zapowiedzią męki i śmierci zbawczej Chrystusa.

Nazwa „*Gorzkie żale*” upowszechniła się później. Pochodzi oczywiście od pierwszych wyrazów pieśni: „*Gorzkie żale przybawajcie, serca nasze przenikajcie*”.

Rozważanie Męki Pańskiej ma naturalnie o wiele starszą tradycję. Na początku XVIII wieku wciąż odprawiano misteria pasyjne, mające swe korzenie w średniowieczu. Pobożność ludzi baroku,

pełna emocji, charakteryzująca się osobistym przeżywaniem Męki Pańskiej, potrzebowała jednak nowych form nabożeństw. Takich, które nie tylko relacjonowałyby biblijne wydarzenia, ale też pozwalały ludziom łatwiej wyobrazić sobie to, co czuł Chrystus.

Melodie śpiewów wchodzących w skład „*Gorzkich żalów*” są oryginalne, ale nawiązują do wcześniejszych pieśni.

Droga Krzyżowa – to nabożeństwo nawiązujące do przejścia Pana Jezusa od pretorium *Piłata* na wzgórze Golgoty. Męka rozważana jest w 14 symbolicznych stacjach. Pismo Święte nie zawiera dokładnej trasy Drogi Krzyżowej, a tylko 9 spośród 14 stacji ma swą podstawę w ewangelicznych opisach męki Pańskiej. Pierwsi chrześcijanie otaczali czcią te święte miejsca w Jerozolimie.

Po śmierci Jezusa drzewo krzyża chrystusowego razem z dwoma pozostałymi zrzucono z Golgoty i zasypano ziemią. Trzy wieki później cesarz *Konstantyn Wielki* nawrócił się i zezwolił na wyznawanie wiary chrześcijańskiej. Jego matka, cesarzowa *Helena*, udała się do Jerozolimy, gdzie odnalazła 3 krzyże. Początkowo jednak nikt nie wiedział, na którym z nich umarł Chrystus. Wówczas biskup Jerozolimy *Makary* nakazał podać kolejno każdy z trzech krzyży pewnej ciężko chorej kobiecie. Gdy dotknęła pierwszego – nic się nie stało. Podobnie przy drugim.

Jednak kiedy jej palce spoczęły na trzecim, nastąpiła niezwykle przemiana: kobieta odzyskała siły i została cudownie uzdrowiona. W ten sposób rozpoznano właściwy krzyż.

Św. *Helena* podzieliła krzyż na trzy części, aby ofiarować je głównym ówczesnym ośrodkom chrześcijaństwa: Jerozolimie, Rzymowi i Konstantynopolowi. Z czasem krzyż podzielono na wiele drobnych części. W Polsce cząstki relikwii posiadają m.in. kościół dominikanów w Lublinie, Sanktuarium Krzyża Świętego w Górach Świętokrzyskich, katedra na Wawelu w Krakowie, kościół św. Krzyża w Warszawie, a także świątynia kalwaryjska w Pakości.

Pielgrzymi udający się do Jerozolimy już wtedy pragnęli nie tylko oglądać miejsca, po których chodził Zbawiciel, nie wystarczała im sama kontemplacja – chcieli czynnie uczestniczyć w przeżyciach Jezusa. Już w IV w. istniał w Jerozolimie obchód miejsc Męki w Niedzielę Palmową i w noc z Wielkiego Czwartku na Wielki Piątek. Cześć dla Męki Pańskiej wzrosła niepomniernie po zdobyciu Jerozolimy przez krzyżowców w 1099 roku. Pątnicy starali się odnaleźć miejsca i sceny Pasji. Kolejność nawiedzenia miejsc Męki nie była jeszcze ustalona. Dopiero franciszkanie, którzy w 1320 roku objęli opiekę nad Ziemią Świętą nadali procesjom ramy organizacyjne.

Do powstania i rozszerzenia się Drogi Krzyżowej przyczynił się najbardziej Holender zwany *Adrichomusem*, przełożony klasztoru św. Barbary w Delft (+ 1585 roku). Ułożył on cykl Drogi krzyżowej w 12 stacjach wraz z komentarzem. Nabożeństwo Drogi krzyżowej w jego układzie rozszerzyło się pod koniec XVI wieku na całą Europę. Po dodaniu w XVII wieku dwóch ostatnich stacji: zdjęcie z krzyża i złożenie do grobu, Droga krzyżowa uzyskała ostateczny kształt, znany do dzisiaj.

Kalwarie w Polsce pojawiły się na początku XVII wieku. Pierwsza, największa i najwspanialsza, została założona przez *Mikołaja Zebrzydowskiego* w 1604 roku. Rozbudowa obiektu trwała ponad sto lat i prowadziło ją kilka pokoleń *Zebrzydowskich*. Od 1609 roku rozpoczęto odgrywać Misterium Męki Pańskiej. Niedługo po *Zebrzydowskiej* powstały następne kalwarie: w Pakości zwana *Kujawską* – założona przez *Michała Działyńskiego*, Jerozolima Kaszubska w Wejherowie – założona przez *Jakuba Weyhera*, w Paławiu – założona przez *Maksymiliana Fredrę* i Jerozolima Dolnośląska w Wambierzycach – założona przez *Daniela Osterberga*.

Wiadomości Polonijne • Wiadomości Polonijne • Wiadomości

Co było?

▶ W dniu 3 lutego w Budapeszcie odbyło się posiedzenie Organu Przedstawicielskiego Stowarzyszenia Kulturalnego im. J. Bema.

▶ W dniu 3 lutego w budapeszteńskim Kościele Polskim sprawowana była msza eklezjastyczna.

▶ W dniu 9 lutego w siedzibie budapeszteńskiego Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii otwarto wystawę malarstwa i tkaniny, mieszkającej w Szolnoku artystki polskiego pochodzenia *Krystyny Wieloch-Varga*, członkini Forum Twórców Polonijnych.

▶ W dniach od 10-17 lutego SMP XVIII dzielnicę przebywał z wycieczką w Zakopanem.

▶ W dniu 12 lutego w budapeszteńskim Kościele Polskim w światowym Dniu Chorych sprawowana była msza święta, a następnie odbyło się okolicznościowe spotkanie w Domu Polskim.

▶ W dniu 17 lutego w Budapeszcie, tradycyjnie już Stołeczny Samorząd Mniejszości Polskiej zorganizował doroczny BAL POLONII, którego gościem specjalnym była znakomita polska piosenkarka *Irena Jarońska*.

▶ W dniu 17 lutego w Budapeszcie po raz ostatni w III kadencji zebrał się OSMP.

▶ W dniu 18 lutego w Kościele Polskim sprawowana była msza święta dla młodzieży, a następnie odbyło się spotkanie w Domu Polskim.

▶ W dniu 21 lutego w Środę Popielcową w budapeszteńskim Kościele Polskim odprawiona była msza na rozpoczęcie Wielkiego Postu, połączona z obrzędem posypywania głów popiołem.

▶ W dniu 24 lutego w siedzibie Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej w Budapeszcie odbyło się doroczne FORUM POLONII.

▶ W dniu 25 lutego w budapeszteńskim Domu Polskim otwarto wystawę twórczości profesora tutejszej ASP *Károlya Andrása*.

W dniu 6 marca w Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii odbyła się promocja wydanej po raz pierwszy na Węgrzech książki *Wiesława Myśliwskiego „Widnokrąg”*.

Rodzice *Antosia* przyjechali do Budapesztu z Warszawy, bo zostali oddelegowani do pracy. Sześciolatniego *Antosia* zapisali do Szkoły Amerykańskiej, gdzie w karnawale odbył się bal narodów. *Antos* godnie reprezentował Polskę w stroju krakowskim. Był bardzo dumny z flagi polskiej, z którą kroczył w pochodzie narodów. Może w przyszłości zostanie ambasadorem Polski, bo czym skorupka za młodu nasiąknie... *Informację przesłała A. Przisler*

Co będzie?

▶ W dniu 1 kwietnia o godz. 10.00 w siedzibie Muzeum Węgierskiej Polonii (Bp. X, ul. *Állomás 10*) rozpocznie się KONKURS RECYTATORSKI dla uczniów Ogólnokrajowej Szkoły Polskiej który w tym roku poświęcony jest 50-leciu twórczości poetyckiej *Konrada Sutariego*.

▶ W dniu 1 kwietnia o godz. 10.30 w budapeszteńskim Kościele Polskim – w Niedzielę Palmową – odprawiona będzie msza święta dla dzieci.

▶ W dniu 2 kwietnia o godz. 17.00 w Kościele Polskim w Budapeszcie odprawiona zostanie msza święta w rocznicę śmierci Sługi Bożego *Jana Pawła II*, a następnie w Domu Polskim odbędzie się okolicznościowe spotkanie.

▶ W dniu 3 kwietnia o godz. 18.00 w siedzibie Stowarzyszenia Kulturalnego im. J. Bema (Bp. V, ul. *Nádor 34*) odbędzie się przedwielkanocne – „jajeczkowe” spotkanie polonijne.

▶ W dniu 5 kwietnia o godz. 17.00 w Kościele Polskim w Budapeszcie rozpocznie się msza święta Wieczery Pańskiej.

▶ W dniu 6 kwietnia członkowie Stowarzyszenia im. J. Bema uczestniczyć będą w Dniach Historycznych Isaszegu.

▶ W dniu 6 kwietnia o godz. 15.00 w parku przy ul. *Óhegy* w Budapeszcie (X dzielnica) rozpocznie się polsko-węgierska Droga Krzyżowa.

▶ W dniu 7 kwietnia o godz. 10.00, 12.00, 14.00, 16.00 i 18.45 w budapeszteńskim Kościele Polskim odbywało się będzie święcenie pokarmów, a o godz. 19.00 Wigilia Zmartwychwstania Pańskiego, zaś 8 kwietnia o godz. 10.30 msza święta Zmartwychwstania Pańskiego, po niej wielkanocne spotkanie polonijne w Domu Polskim i 9 kwietnia o godz. 10.30 msza święta Poniedziałku Wielkanocnego.

▶ W dniu 15 kwietnia o godz. 10.30 również w budapeszteńskim Kościele Polskim odbędzie się uroczystości święta Miłosierdzia Bożego.

▶ W dniu 20 kwietnia o godz. 17.00 w budapeszteńskim Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii (Bp. X, ul. *Állomás 10*) otwarta zostanie wystawa twórczości *Gabriela Morvayego*, twórcy który zrobił karierę na Zachodzie, a tutaj jest nieznany.

▶ W dniu 21 kwietnia w Győr odbędzie się Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia Kulturalnego im. Jana Sobieskiego, połączone z przypadającymi na ten rok wyborami do zarządu.

▶ W dniu 22 kwietnia o godz. 12.00 w budapeszteńskim Domu Polskim otwarta zostanie wystawa prezentująca grafiki do Biblii.

▶ W dniu 23 kwietnia w budapeszteńskiej Bazylice św. Istvána, przy ołtarzu św. Wojciecha, w dniu imienin patrona Stowarzyszenia Katolików Polskich na Węgrzech odprawiona zostanie msza święta.

▶ W dniach od 20 do 25 kwietnia Grupa Teatralna „Dom otwarty” weźmie udział w Tyskich Spotkaniach Teatralnych. (b.)

Uwaga: Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zmiany dokonywane w w/w programach.

Mi történt?

►► Február 3-án Budapesten tartotta ülését a Bem J. LKE képviselői testülete.

►► Február 3-án ökumenikus szentmisét tartottak a budapesti Lengyel Templomban.

►► Február 9-én a Magyarországi Lengyel-ség Múzeuma és Levéltára székhelyén megnyitották a Szolnokon élő, lengyel származású művésznő, *Krystyna Wieloch-Varga* – aki tagja a Polónia Alkotói Fórumának is – festményeit és szötteit bemutató kiállítást.

►► Február 10-17. között a XVIII. ker. LKÖ kirándulást szervezett Zakopanéba.

►► Február 12-én, a betegek világnapján szentmisét tartottak a budapesti Lengyel Templomban, amelyet találkozó követett a Lengyel Házban.

►► Február 17-én hagyományosan a FLKÖ rendezte meg Budapesten az évenkénti POLÓNIA-BÁLT, amelynek különleges vendége *Irena Jarocka*, a kiváló lengyel énekesnő volt.

►► Február 17-én Budapesten tartotta utolsó ülését a harmadik ciklusban megválasztott OLKÖ testülete.

►► Február 18-án a Lengyel Templomban szentmisét celebráltak a fiatalokért, amit találkozó követett a Lengyel Házban.

►► Február 21-én, hamvazószerdán a Lengyel Templomban hamvazással egybekötött szentmisét celebráltak a nagybőjt kezdetén.

►► Február 24-én tartották az OLKÖ budapesti székhelyén az évenkénti Polónia-fórumot.

►► Február 25-én a Lengyel Házban megnyílt *András Károlynak*, a budapesti képzőművészeti egyetem professzorának a munkásságát bemutató kiállítás.

Mi várható?

►► Április 1-én 10.00 órákor kezdődik az OLNYI diákjai számára kiírt SZAVÁLÓ-VERSENY az OLKÖ székhelyén (Bp., X. Állomás u. 10.), amelyet idén *Konrad SutarSKI* 50 éves költői munkásságának szentelnek.

►► Április 1-én - virágvasárnapon - 10.30 órákor a budapesti Lengyel Templomban gyermekmisét celebrálnak.

►► Április 1-én a XVIII. kerületben 16.00 órákor a helyi lengyelek „*pirostojs-találkozót*” tartanak.

►► Április 2-án 17.00 órákor kezdődik a Lengyel Templomban II. *János Pálnak*, Isten szolgájának a halálára emlékező szentmise, majd ezt követően alkalmi találkozót tartanak a Lengyel Házban.

►► Április 3-án 18.00 órákor a Bem J. LKE székhelyén (Bp. V. ker., *Nádor u. 34.*) előhúsvéti összejövetelt tartanak a lengyelség számára.

►► Április 5-én 17.00 órákor kezdődik a Lengyel Templomban a nagycsütörtöki szentmise.

►► Április 6-án a Bem J. LKE tagjai részt

vesznek az Isaszegi Történelmi Napokon. Április 6-án 15.00 órákor kezdődik Budapesten, az Óhegy parkban (X. ker.) a magyar-lengyel keresztút.

►► Április 7-én a budapesti Lengyel Templomban 10.00, 12.00, 14.00, 16.00 és 18.45 órákor tartanak ételszentelést, majd 19.00 órákor kezdődik Urunk feltámadásának vigíliája. Április 8-án 10.30 órákor kezdődik az Urunk feltámadása szentmise, utána találkozót tartanak a lengyelség részére a Lengyel Házban; a húsvéthétfői szentmisét április 9-én 10.30 órákor celebrálják.

►► Április 15-én 10.30 órákor, szintén a budapesti Lengyel Templomban ünnepi szentmisét celebrálnak az isteni kegyelem vasárnapján.

►► Április 20-án 17 órákor nyitják meg a Magyarországi Lengyelség Múzeumában és Levéltárában (Bp., X. ker., *Állomás u. 10.*) a *Gabriel Morvay* alkotásainak kiállítását.

►► Április 21-én tartja közgyűlését Győrben a Jan Sobieski Kulturális Egyesület, amelyet összekapcsolnak az idén esedékes szövetség-választással.

ÁLLÁSLEHETŐSÉG

A marcus evans 1983-ban alakult, mára a világ egyik vezető üzleti információs vállalata. Világszerte 54 irodával és több mint 3000 alkalmazottal rendelkezik.

A közép- és kelet-európai kongresszusi divízió budapesti irodájába keresünk munkatársakat, akik értékesítési és marketing területen szeretnének karriert építeni.

Amennyiben fiatal és dinamikus vagy és jó kommunikációs készséggel rendelkezel, folyékonyan beszélsz lengyelül és magyarul, küldd el önéletrajzodat a hyperlink

<mailto:pascali@marcusevanscy.com>

pascali@marcusevanscy.com e-mail címre.

JOB OPPORTUNITY

Founded in 1983, marcus evans now employs over 3000 employees operating from 54 countries around the world; serving clients from the majority of the world's top 1000 companies.

Event Promotion opportunities exist in the Central & Eastern European Congress division in our growing Budapest office.

We are interested in finding young, dynamic and enthusiastic individuals that are looking to develop a sales and marketing career with an international company that offer excellent earning and career opportunities.

Fluent Polish and English is essential.

Please send your CV in English to hyperlink

["mailto:pascali@marcusevanscy.com"](mailto:pascali@marcusevanscy.com)

pascali@marcusevanscy.com

►► Április 22-én kb. 12.00 órákor nyílik meg a budapesti Lengyel Házban a Bibliához készített grafikákat bemutató kiállítás.

►► Április 23-án a budapesti Szt. István Bazilikában, Szt. Adalbert oltáránál – a Magyarországi Lengyel Katolikusok Egyesülete patrónusának névnapján – alkalmi szentmisét celebrálnak.

►► Április 20-25. között a „*Nyitott Ház*” Színházi Csoport részt vesz a Tychy városában rendezett színházi napokon.

►► Április 24. és május 1. között a Polonez Táncegyüttes Spanyolországban és Marokkóban turnézik

(ford.: SZL)

Polskie dziewczyny...

Dzień Pań obchodzono uroczystie w Domu Polskim. Po mszy św. Panie zostały zaproszone do Domu Polskiego, gdzie Samorząd Mniejszości Polskiej X dzielnicy przygotował niespodziankę. Jubilatki powitał pan Ernest Niżałowski, a potem rozpoczął się program prowadzony przez Marię Dávid.

Motywy przewodnim programu były słowa piosenki Andrzeja Rosiewicza, którą kiedyś śpiewała cała Polska „Najwięcej witaminy mają polskie dziewczyny”. I tu także przypomniano słowa tej piosenki, tym razem w formie wiersza. Były również inne wiersze o kobietach w wykonaniu naszych młodych polonijnych aktorów, były piękne arie operowe w doskonałym wykonaniu i były na koniec wyniki przeprowadzonego przez Marię Dávid sondażu o kobietach. Sondaż odpowiedział na pytanie, jakie są Polki, a jakie Węgierki, jak są dzisiaj postrzegane. Okazuje się, że kobiety na całym świecie są podobne, ale Polki wyróżniają się wdziękiem i elegancją.

A potem Panowie wręczyli Paniom wiosenne tulipany i odśpiewali huczne „Sto lat”. Były toasty, pyszne ciasta i wspaniała atmosfera.

A niektórzy nie uznają Święta Kobiet...

Być kobietą

I znów uroczyste, wspaniałe spotkanie. Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J. Bema zorganizowało je dla polonijnych Pań na Dzień Kobiet, zapraszając artystkę *Lidię Stanisławską* w asyście *Marcina Kozieła* i *Marka Wysoczyńskiego*.

Koncert odbył się 10 marca w siedzibie Stowarzyszenia. Licznie przybyłe Panie powitał prezes Stowarzyszenia im. J. Bema, *Eugeniusz Korek*. Wśród pań nie zabrakło też pani ambasador *Joanny Stempieńskiej*, przedstawicielki MSZ z Warszawy *Mai Paczoskiej* oraz pani konsul *Moniki Przyborskiej*. Byli też obecni przedstawiciele „*plci brzydkiej*”, ale koncert dedykowany był głównie Paniom i nosił tytuł „*Kobieta na wesole*”.

Sama artystka powiedziała na wstępie, że ona o kobietach „*mogłaby godzinami, bo kobiety są bogatsze o całą sferę doznań, które mężczyznom nie są znane*”. *Lidia Stanisławska* to kobieta renesansu, jak przedstawił ją *Marek Wyso-*

czyński. Aktorka, piosenkarka, występowała w kabarecie „*Pod Egidą*”. Dzisiaj nie tylko śpiewa, ale zbiera też anegdoty i dowcipy o znanych ludziach, o ludzkich słabościach i przywarach.

I taki był też jej koncert, pełen humoru, świetnych anegdot, doskonałych piosenek. *Lidia Stanisławska* śpiewała o kobietach-wampach i tych zawiedzionych, o miłości, zdradzie, zazdrości, o tym, jak ona kocha, a on nie kocha, bo ma inną, o odchudzaniu i cud-dietach, czyli o problemach wszystkich Pań.

Publiczność bawiła się znakomicie i każda piosenka czy dykteryjka nagradzana była gorącymi brawami. Po koncercie Panowie obdarowali Panie kolorowymi pierwszokami.

A potem długo jeszcze przy lampce wina dzielono się wrażeniami z koncertu.

Iga Zeisky

Andrzej Rosiewicz

Najwięcej witaminy

Szwedki są wysokie, zgrabne, higieniczne, zdrowe, Ale ponoć dosyć chłodne, bo... polodowcowe.

Trzeba przyznać, atrakcyjne, zwłaszcza Szwedki młode Ale jakbyś czuł się w domu, w którym wieje chłodem?!

Najwięcej witaminy

mają polskie dziewczyny

I to jest prawda, to jest fakt:

dziewczęcy urok, wdzięk i takt...

I chyba w całym świecie

piękniejszych nie znajdziecie.

Za jeden uśmiech oddałbym

Chicago, Paryż, Krym!

Są Francuzki, które ponoć słyną w świecie z mody,

Zdobią twarze w makijaże i pachnące wody,

Lecz jak czułbyś się nad ranem idąc do roboty,

Gdybyś nagle poczuł w nozdrzach zapach firmy Coty,

Albo zamiast pokowboić w dalekiej Syberii - co?

Miałbyś całe swoje życie spędzić w perfumerii?

Od Rosjanki chciałem buzi, rzekła mi: nie nada...

Bardzo mile są Węgierki, ale nie pogadasz...

Czeszka tylko mnie rozśmiesza, chociaż lubię Czechów -

Gdybym wydał się za Czeszkę, umarłbym ze śmiechu!

Niemki czyste, oczywiste, dobre są na żonę,

Miałbyś zawsze wysprzątane mieszkanie z balkonem,

Lecz jak czułbyś się w tym domu czystym, oczywistym,

Gdyby w kuchni ktoś przy dziecku mówił po niemiecku???

Są Japonki bardzo grzeczne, ciche, ciemnookie,

Wschodnie gejsze niedzisiejsze, skośne, niewysokie,

Może dałbym się Japonce nawet zauroczyć,

Ale jak tu takiej Chince spojrzeć prosto w oczy???

ŚWIĘTO KOBIET

(fot. Iga Zeisky)

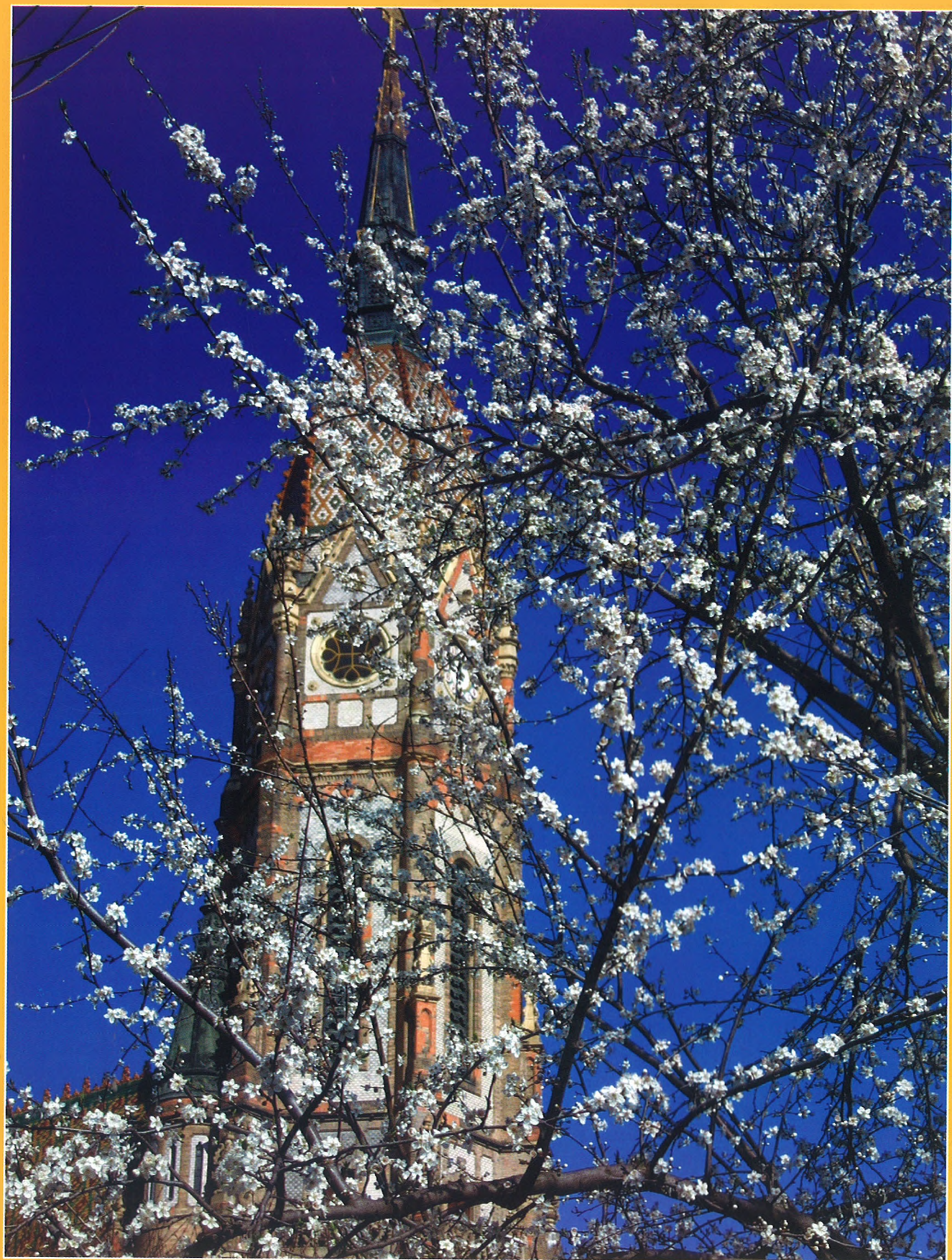

W Stowarzyszeniu
im. J. Bema

w Domu Polskim

(fot. Iga Zeisky)

Kościół św. Władysława na Kőbányi